

[2000/10/22 v3.01 Landscape Pages (DPC)]
[2019/09/16 v2.46 Cross-referencing by name of section]

kṛṣṇa yajurvēdīya
tāittirīya
brāhmanam -
dvitīyāṣṭakam -
prapāṭhakah 1-4

For Personal Use Only
Not For Commercial Printing/Distribution

Contents

2.1	dvitīyāṣṭakē prathamah prapāṭhakah - agnihōtrabrāhmaṇam	2
2.1.1	anuvākaṃ 1 - agnihōtrasyōpōddhātaḥ	2
2.1.2	anuvākaṃ 2 - agnihōtranirūpaṇam	3
2.1.3	anuvākaṃ 3 - upayōkṣyamāṇasya haviṣaḥ saṃskāraḥ	5
2.1.4	anuvākaṃ 4 - upayuktasya haviṣaḥ saṃskāraḥ	7
2.1.5	anuvākaṃ 5 - kāmyāni hōmadravayāni	9
2.1.6	anuvākaṃ 6 - abhyuddravaṇam, hōmābhāvapratīkāraśca	11
2.1.7	anuvākaṃ 7 - haviṣaḥ sarvadēvatāsambandhēna praśamsā	12
2.1.8	anuvākaṃ 8 - dōhanaparakārōḥgnihōtrahōtraśca	13
2.1.9	anuvākaṃ 9 - agnihōtrasyāsamsrṣṭahōmamantrau	14
2.1.10	anuvākaṃ 10 - vahnēravasthāviśēṣānusārēṇa hōmaḥ	14
2.1.11	anuvākaṃ 11 - kālabhēdēna samantrakam pariṣēcanam	15
2.2	dvitīyāṣṭakē dvitīyah prapāṭhakah - hōtrbrāhmaṇam	18
2.2.1	anuvākaṃ 1 - daśahōtrmantrasya kratvarthapurūṣārthaprayō- gau	18
2.2.2	anuvākaṃ 2 - caturhōtrādīmantrāṇām kratvarthaprayōgaḥ	19
2.2.3	anuvākaṃ 3 - caturhōtrpañcahōtrmantragrahabhāgayōḥ pu- ruṣārtha prayōgaḥ	21
2.2.4	anuvākaṃ 4 - jagath sṛṣṭikathanamukhēna hōtrmantrapraśamsā	23
2.2.5	anuvākaṃ 5 - dakṣiṇāpratigrahamantravyākhyānam	24
2.2.6	anuvākaṃ 6 - dvādaśāhadaśamēṣhani hōtrmantrāḥ	25
2.2.7	anuvākaṃ 7 - saptahōtrmantrasādhyayajñapraśamsā	26
2.2.8	anuvākaṃ 8 - hōtrmantrāṇām sōmayāgāṅgatvam	27
2.2.9	anuvākaṃ 9 - hōtrmantrōtpattikathanaprasaṅgēna jagath sṛṣṭiḥ	29
2.2.10	anuvākaṃ 10 - dēvasrṣṭimadhyēṣvasthitasyēndrasya dēvatād- hipatitvam	31
2.2.11	anuvākaṃ 11 - hōtrmantrāṇām puruṣārthaprayōgaḥ	33
2.3	dvitīyāṣṭakē tṛtīyah prapāṭhakah - hōtrbrāhmaṇasēṣaḥ	37
2.3.2	anuvākaṃ 2 - naimittikō hōtrmantrahōmaḥ	37
2.3.3	anuvākaṃ 3 - kēśavapanāṅgam puṣṭivēdanam	39
2.3.4	anuvākaṃ 4 - pratigrahamantramahimajñānam	39

2.3.5 anuvākaṃ 5 - praśnōttararūpō brahmaviṣayassamvādaḥ . . .	41
2.3.6 anuvākaṃ - hōtrpraśamsāprasaṅgēna kratūnāmṛtvig viśeṣavyavasthā- panaṃ, agnihōtrasya prāsastyam ca	43
2.3.7 anuvākaṃ 7 - agnihōtrasya sarvakraturudbhāvasādhanēna praśamsā	44
2.3.8 anuvākaṃ 8 - sr̥ṣṭisādhanatvēna hōtrmantrāsāmarthyā praśamsā	45
2.3.9 anuvākaṃ 9 - vāyurūpatvajñānēna hōtrmantrāṇām praśamsā	46
2.3.10 anuvākaṃ 10 - daśahōtrmantrāṇām kām्यaprayōgaḥ	47
2.3.11 anuvākaṃ 11 - daśahōtrādimantranāmnam pravṛttinimittam	48
2.4 dvitīyāṣṭakē caturthaḥ prapāṭhakaḥ - upahōmāḥ	52
2.4.1 anuvākaṃ 1 - upahōmāḥ	52
2.4.2 anuvākaṃ 2 - upahōmāḥ	54
2.4.3 anuvākaṃ 3 - upahōmāḥ	56
2.4.4 anuvākaṃ 4 - upahōmāḥ	59
2.4.5 anuvākaṃ 5 - upahōmāḥ	61
2.4.6 anuvākaṃ 6 - upahōmāḥ	62
2.4.7 anuvākaṃ 7 - upahōmāḥ	65
2.4.8 anuvākaṃ 8 - upahōmāḥ	68

ōṃ namaḥ paramātmanē, śrī mahāgaṇapatayē namaḥ
śrī gurubhyō namaḥ, haṛiḥ ōṃ
2 kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya brāhmaṇē dvitīyāṣṭakam

॥ 2.1.1 anuvākaḥ 1 - agnihōtrasyōpōddhātaḥ ॥

T.B.2.1.1.1

aṅgīrasō vai sātṛamāṣata ।
tēṣāṃ pṛśnīr-gharmadhugāsīt । sarjīṣēṇājīvat । tēṣbruvann । kasmai nu
sātṛamāsmahē ।
yēṣsyā oṣādhīrna janayāma iti ।
tē divō vṛṣṭi-masṛjanta । yāvantaḥ stōkā avāpadyanta । tāvātīrōṣādhayō
ṣjāyanta ॥
tā jātāḥ pītarō viṣēṇālimpann । 1 (10)

T.B.2.1.1.2

tāsāṃ jagdhvā rupyantyaīt । tēṣbruvann ।
ka idamīttha-mākaritī । vāyaṃ bhāgadhēyā-micchamānā iti pītarōṣbruvann
।
kim vō bhāgadhēyamitī ।
agnihōtra ēva nōṣpyastvityā-bruvann ।
tēbhyā ētad-bhāgadhēyaṃ prāyācchann ।
yaddhṭvā nīmārṣṭī ।
tatō vai ta oṣādhīra-svadayann ॥ ya ēvaṃ vēdā । 2 (10)

T.B.2.1.1.3

svadāntēṣmā oṣādhayaḥ । tē vāthsamū-pāvāsṛjann । idam nō havyam
pradāpayēti । sōṣbravīdvarāṃ vṛṇai ।
daśā mā rātrīrjātaṃ na dōhann ।
āsaṅgavaṃ mātrā saha carāṇitī ।
tasmād-vāthsam jātaṃ daśā rātrīrna dūhanti ।
āsaṅgavaṃ mātrā saha carāti । vārēvṛtagghyāsyā । tasmād-vāthsam sagṃs-
rṣṭadhayaṃ rudrō ghātūkaḥ () ।
atī hi sandhām dhayāti ॥ 3 (11)
(alimpan - vēdā - ghātūka ēkaṃ ca) (A1)

T.B.2.1.2.1

prajāpāti-ragni-masṛjata | taṃ prajā anvāsṛjanta | tamābhāga upāsta |
sōśya prajābhi-rapakrāmat | tamāvarurūth-samānōśvaīt |
tamāvarudhaṃ nāsāknōt | sa tapō śtapyata |
sōśgni-rupāramatātāpī vai sya prajāpātiritī |
sa rarāṭādudamṛṣṭa | 4 (9)

T.B.2.1.2.2

tad-ghṛtamābhavat | tasmādyasyā dakṣiṇataḥ kēsā unmrṣṭāḥ | tāṃ jyēṣṭha-
lakṣmī prajāpatyētyāhuḥ | yad-rarāṭādudamṛṣṭa |
tasmād-rarāṭē kēsā na sānti | tadagnau prāgrhṇāt | tadvyācikiṭhsat |
juhavānī(3) mā hauṣā(3)mitī | tad-vīcikiṭhsāyai janmā ||
ya ēvaṃ vidvān. vīcikiṭhsāti | 5 (10)

T.B.2.1.2.3

vasīya ēva cētatē || taṃ vāgabhyaṅvada-jjuhudhī | sōśbravīt | kastva-
masī | svaiva tē vāgityābravīt | sōśjuhōth-svāhētī |
tathsvāhākārasya janmā ||
ya ēvagg svāhākārasya janmā veda |
karōtī svāhākārēṇa vīryām ||
yasyaivaṃ viduṣāḥ svāhākārēṇa juhvāti | 6 (10)

T.B.2.1.2.4

bhōgāyāvāsyā huṭam bhāvati || tasyā āhūtyai puruṣa-masṛjata | dvitīyā-
majuhōt |
sōśsvā-masṛjata | tṛtīyā-majuhōt |
sa gāmasṛjata | caturtha-majuhōt | sōśvīmasṛjata |
pañcama-majuhōt | sōśjāmasṛjata | 7 (10)

T.B.2.1.2.5

sōśgni-rābibhēt | āhūtībhīrvai māśśpnōtītī |
sa prajāpātīm punaḥ prāviśat |
taṃ prajāpāti-rabravīt | jāyasvētī | sōśbravīt |
kim bhāgadhēyāmaḥhi jāniṣya itī |

tubhyámēvēdagm hūyātā ityābravīt |
sa ētad-bhāgadhēyāmaḥbyājāyata | yadāgnihōtram | 8 (10)

T.B.2.1.2.6

tasmādagnihōtra-múcyatē ||
taddhūyamāna-mādityōsbhavīt | mā haūṣīḥ | ubhayōrvai-nāvētaditi | sōṣgni-
rābravīt |
kaṭhaṃ nau hōṣyantīti | sāyamēva tubhyāṃ juhavanñ | prātarmahya-
mityābravīt |
tasmādagṇayē sāyagm hūyatē | sūryāya prātaḥ || 9 (10)

T.B.2.1.2.7

āgnēyī vai rātriḥ | aīndramahāḥ |
yadanūditē sūryē prātarjuhuyāt |
ubhayāmēvāgnēyagg syāt | udītē sūryē prātarjuhōti | tathāṣṇayē sāyagm
hūyatē |
sūryāya prātaḥ || rātriṃ vā anū prajāḥ pra jāyantē | ahnā prati tiṣṭhanti
| yathsāyaṃ juhōti | 10 (10)

T.B.2.1.2.8

praiva tēnā jāyatē | udītē sūryē prātar-juhōti | pratyēva tēnā tiṣṭhati ||
prajāpātira-kāmayata prajāyēyēti |
sa ētadāgnihōtram mīthuna-māpaśyat |
tadudītē sūryēṣjuhōt | yajūṣā ṣnyat | tūṣṇīmānyat | tatō vai sa prājāyata |
yasyaivam vīduṣa udītē sūryēṣgnihōtram juhvāti | 11 (10)

T.B.2.1.2.9

praiva jāyatē | athō yathā divā prajānannēti | tādr̥gēva tat || athō khalvāhuḥ
|
yasya vai dvau puṇyaū gr̥hē vasātaḥ |
yastayōranyagm rādhayātyanyaṃ na |
ubhau vāva sa tāv̥rcchatīti |
agnim vāvādityaḥ sāyaṃ praviśati | tasmādagṇirdūrānaktam dadr̥śē |
ubhē hi tējāsī sapamdyētē | 12 (10)

T.B.2.1.2.10

udyantaṃ vāvāditya-magniranū samārōhati |
tasmāddhūma ēvāgnērdivā dadr̥śē |

yadagnayē sāyamaṁ juhuyāt |
 ā sūryāya vṛscyēta | yathsūryāya prātar-juhuyāt |
 āsgnayē vṛscyēta | dēvatābhyaḥ samadam daddhyāt | agnirjyōtir-jyōtiḥ
 sūryaḥ svāhētyēva sāyamaṁ hōtavyām |
 sūryō jyōtir jyōtiragniḥ svāhēti prātaḥ |
 tathōbhābhyagṁ sāyamaṁ hūyatē | 13 (10)

T.B.2.1.2.11

ubhābhyāṁ prātaḥ | na dēvatābhyaḥ samadam dadhāti || agnirjyōtirityāha
 | agnirvai rētoḍdhāḥ || prajā jyōtirityāha | prajā ēvāsmāi pra jānayati || sūryō
 jyōtirityāha | prajāsvēva prajātasu rēto dadhāti || jyōtiragniḥ svāhētyāha |
 prajā ēva prajāta asyāṁ pratiṣṭhāpayati || 14 (10)

T.B.2.1.2.12

tūṣṇimuttārā-māhūtiṁ juhōti | mīthunatvāya prajātyai || yaduditē sūryē
 prātar-juhuyāt |
 yathāstithayē pradrūtāya sūnyāyāvasathā-yāhāryagṁ harānti | tādr̥gēva tat
 |
 kvāha tatastad-bhavatītyāhuḥ |
 yathsa na vēdā | yasmai taddharantīti |
 tasmād-yadauśasaṁ juhōti | tadēva sāpraṁti () | athō yathā prārthā-
 mauśasaṁ pari vēvēṣṭi |
 tādr̥gēva tat || 15 (12)
 (amṛṣṭa - vicikithsāti - juhva - tyajāmasṛja - tāgnihōtragṁ - sūryāya prātar
 - juhōti - juhvati - sampadyētē - hūyatē - sthāpayati - sampraṁti dvē cā)
 (A2)

|| 2.1.3 anuvākaṁ 3 - upayōkṣyamāṇasya haviṣaḥ saṁskāraḥ ||

T.B.2.1.3.1

rudrō vā ēsaḥ | yadagniḥ | patnī sthālī | yanmaddhyēsgnē-rādhiśrayēt |
 rudrāya patnīmapi daddhyāt | pramāyukā syāt |
 udicōsgārānnirūhyādhi śrayati |
 patniyai gōpīthāyā ||
 vyāntān karōti | tathā patnya-pramāyukā bhavati || 16 (10)

T.B.2.1.3.2

gharmō vā ēṣōśśāntaḥ | ahārahaḥ pravṛjyatē | yadāgnihōtram | pratiṣiñcēt
paśukāmasya | śāntamiva hi paśavyām ||
na pratiṣiñcēd-brahmavarcaśakāmasya | samiddhamiva hi brāhmavarcaśam
||
athō khalū | pratiṣicyāmēva | yat-prātiṣiñcati | 17 (10)

T.B.2.1.3.3

tat-paśavyām | yajjuhōti | tadbrāhmavarcaśi | ubhayāmēvākāḥ || pracyūtaṃ
vā ētadaśmā-llōkāt | agātaṃ dēvalōkam | yacchṛtagṃ haviranābhighāritam
| abhidyōtayati | abhyēvainādghārayati | athō dēvatraivainād-gamayati ||
18 (10)

T.B.2.1.3.4

paryāgni karōti | rakṣāsā-mapāhatyai || triḥ paryāgni karōti | tryāvṛddhi
yajñaḥ | athō mēddhyatvāyā ||
yat-prācīnā-mudvāsayēt | yajāmānagṃ śucā śrpāyēt | yad-dākṣiṇā | pitṛdē-
vatyagḡ syāt | yat-pratyak | 19 (10)

T.B.2.1.3.5

patnīgṃ śucā śrpāyēt | udīcīnā-mudvāsayati |
ēṣā vai dēvamanuṣyānāgṃ śāntā dik |
tāmēvainādanūd-vāsayati śāntyai || vartmā karōti |
yajñasya samtātyai || niṣṭāpati |
upaiva tathstrñāti || caṭurunnāyati |
catuṣpādaḥ paśavaḥ | 20 (10)

T.B.2.1.3.6

paśūnēvā-vārundhē || sarvān-pūrṇānunnāyati | sarvē hi puṇyā rāddhāḥ
|| anūcā unnāyati | prajāyā anūcīnatvāyā | anūcyēvāsyā prajā śrddhūkā
bhavati || saṃ mṛśati vyāvṛtṭyai ||
nāhōṣyannupa sādāyēt | yadahōṣyannupa sādāyēt | yathā śnyasmā upanid-
hāyā | 21 (10)

T.B.2.1.3.7

anyasmai prayacchāti | tādr̥gēva tat | āśmaī vṛścyēta | yadēva gārhap-
atyēśdhīśrayāti |
tēna gārhapatyam prīṇāti || agnirābibhēt |

āhūtayō māstyēṣyantīti |
sa ētāgṃ samidhā-mapaśyat | tāmāṣdhāta |
tatō vā agnāvāhūtayōṣdhriyanta | 22 (10)

T.B.2.1.3.8

yadēnagṃ samayācchat | tathasamidhāḥ samittvam | samidhamādādhāti |
samēvaināṃ yacchati | āhūtīnāṃ dhṛtyai |
athō agnihōtramēvēddhmavāt-karōti |
āhūtīnāṃ pratiṣṭhityai ||
brahṃavādinō vadanti |
yadēkāgṃ samidhāmādhāya dvē āhūtī juhōti |
atha kasyāgṃ samidhiḥ dvitīyā-māhūtiṃ juhōtīti | 23 (10)

T.B.2.1.3.9

yad-dvē samidhāvādāddhyāt | bhrātṛvyamasmai janayēt | ēkāgṃ samid-
hāmādhāya | yajūṣā ṣnyāmāhūtiṃ juhōti | ubhē ēva samidvātī āhūtī juhōti
| nāsmāi bhrātṛvyam janayati ||
ādīptāyāṃ juhōti | samiddhamiva hi brāhmavarcaṣam |
athō yathāstithiṃ jyōtiṣkrtvā parivēvēṣṭi | tādr̥gēva tat () || caturunnāyati
| dvirjuhōti | tasmād-dvipā-ccatūspādamatti |
athō dvipadyēva catūspadaḥ pratiṣṭhāpayati || 24 (14)
(bhavati - pratiṣiñcati - gamayati - pratyak - paśava - upanidhā - yādghriyan
- tēti - taccatvāri ca) (A3)

|| 2.1.4 anuvākaṃ 4 - upayuktasya haviṣaḥ saṃskāraḥ ||

T.B.2.1.4.1

uttarāvātīṃ vai dēvā āhūtimajūhavuḥ | avācīmasūrāḥ | tatō dēvā abhāvann
| parāṣsūrāḥ | yaṃ kāmayēta vasiyānth syāditi |
kaniyastasya pūrvagṃ hutvā | uttāraṃ bhūyō juhuyāt | ēṣā vā uttarāva-
tyāhūtiḥ | tāṃ dēvā ajūhavuḥ | tatastēṣbhavann | 25 (10)

T.B.2.1.4.2

yasyaivam juhvāti | bhavātyēva || yaṃ kāmayēta pāpiyānth syāditi | bhūyas-
tasya pūrvagṃ hutvā | uttāraṃ kaniyō juhuyāt | ēṣā vā avācyāhūtiḥ |

tāmasūrā ajuhavuh | tatastē parāśbhavann | yasyaivam juhvāti | paraiva bhāvati || 26 (10)

T.B.2.1.4.3

hṭvōpā sādāyatyajāmitvāya | athō vyāvṛtṭyai || gārhapatyam pratīkṣatē | anānuddhyāyina-mēvainam karōti || aḡnihōtrasya vai sthānurāsti | tam ya rcchēt | yajñasthānumrcchēt | ēṣa vā aḡnihōtrasyā sthānuh | yat-pūrvāśśhūtiḥ | tām yaduttārayāśbhi juhuyāt | 27 (10)

T.B.2.1.4.4

yajñasthānu-mrcchēt | aṭihāya pūrvāmāhūtiḥ juhōti | yajñasthānumēva pari vṛṇakti | athō bhrātṛvyamēvāptvā stīkrāmati || avācīnagm sāyamupā mārṣti | rētā ēva tad-dādhati | ūrdhvaḥ prātaḥ | pra jānayatyeva tat || brahmanvādinō vadanti | caturunnāyati | 28 (10)

T.B.2.1.4.5

dvirjuhōti | atha kvā dvē āhūtī bhavata itī | aḡnau vaiśvānara itī brūyāt | ēṣa vā aḡnirvaiśvānaraḥ | yadbrāhmaṇaḥ | hṭvā dviḥ prāśnāti | aḡnāvēva vaiśvānarē dvē āhūtī juhōti || dvirjuhōti | dvirnīmārṣti | dviḥ prāśnāti | 29 (10)

T.B.2.1.4.6

ṣaṭh saṃpādyantē | ṣadvā ṛtavah | ṛtūnēva priṇāti | brahmanvādinō vadanti | kiṃ dēvatyā-maḡnihōtramiti | vaiśvadēvamiti brūyāt | yad-yajūṣā juhōti | tadaindrāḡnam | yat-tūṣṇim | tat-prājāpatyam | 30 (10)

T.B.2.1.4.7

yannīmārṣti | tadōśadhīnām | yaddvītiyām | tat-pītrṇām | yat-prāśnāti | tad-garbhānām | tasmād-garbhā anāśnantō varddhantē | yadācāmati | tanmanuṣyānām || udānparvāvṛtyācāmati | 31 (10)

T.B.2.1.4.8

ātmanō gōpīthāyā || nirṇēnēkti śuddhyai || niṣṭāpati svagākṛtyai | ud-dīṣati

l sap̄tar̄ṣinēva priṇāti || dakṣiṇā paryāvartatē |
svamēva vīryāmanū paryāvartatē |
tasmād-dakṣiṇōṣrddhā ātmanō vīryāvattaraḥ |
athō ādityasyaivāvṛtamanū paryāvartatē ||
hṭvōpa samindhē | 32 (10)

T.B.2.1.4.9

brah̄mavar̄casasya samiddhyai || na brā.hiranu pra hārēt | asaḡgsthītō vā
ēṣa yajñāḥ | yadāgnihōtram | yadānu praḥarēt |
yajñam vicchīndyāt | tasmānnānū praḥṛtyām |
yajñasya santātyai || apō ni nāyati |
avabhṛthasyaiva rūpamākaḥ () || 33 (10)
(abhavan - bhavati - juhuyān - nāyati - mārṣti dviḥ prāśnāti - prājāpatya
- mācāmatī - ndhē - Ṣkaḥ) (A4)

|| 2.1.5 anuvākaṃ 5 - kāmyāni hōmadravyāṇi ||

T.B.2.1.5.1

brah̄mavādinō vadanti | agnihōtraprāyaṇā yajñāḥ | kim prāyaṇa-magnihōtramiti
| vaṭhsō vā āgnihōtrasya prāyaṇam | agnihōtram yajñānām || tasya pṛthivī
sadāḥ |
antarikṣa-māgnīddhram | dyaur-hāvīrddhānām |
divyā āpaḥ prōkṣāṇayaḥ | ośadhayō brā.hiḥ | 34 (10)

T.B.2.1.5.2

vanaspatāya iddhmaḥ | diśāḥ paridhayāḥ | ādityō yūpāḥ | yajāmānaḥ paśuḥ
| samudrōṣvabhṛthaḥ | samvaṭhsaraḥ svāgākāraḥ |
tasmādāhitāgnēḥ sarvāmēva bārhiṣyām dattam bhāvati | yath sāyam juhōti
|
rātrimēva tēnā dakṣiṇyām kurutē | yat-prātaḥ | 35 (10)

T.B.2.1.5.3

ahārēva tēnā dakṣiṇyām kurutē | yat-tatō dadāti | sā dakṣiṇā || yāvāntō
vai dēvā ahūtamādanā |
tē parāṣbhavann | ta ētadāgnihōtragm sarvāsyaiva samavaḍāyājūhavuḥ |

tasmādāhuḥ |

agnihōtram vai dēvā grhāṇāṃ niṣkr̥ti-mapaśyanniti | yath-sāyam juhōti |
rātriyā ēva taddhutādyāya | 36 (10)

T.B.2.1.5.4

yajāmāṇasyā-pārābhāvāya | yat-prātaḥ |

ahnā ēva taddhutādyāya | yajāmāṇasyā-pārābhāvāya | yat-tatōśśnāti | hu-
tamēva tat ||

dvayōḥ payāsā juhuyāt-paśukāmasya | ētadvā āgnihōtram mithunam | ya
ēvaṃ vēdā | pra prajayā paśubhir-mithunair-jāyatē | 37 (10)

T.B.2.1.5.5

imāmēva pūrvāyā duhē | amūmuttārayā | adhiśrityōttāramā nāyati | yōnāvēva
tad-rētāḥ siñcati prajānānē || ājyēna juhuyāt-tējāskāmasya | tējō vā ājyām
| tējasvyēva bhāvati | payāsā paśukāmasya | ētadvai paśūnāgṃ rūpam |
rūpēṇaivāsmai paśūnavā rundhē | 38 (10)

T.B.2.1.5.6

paśumānēva bhāvati | dadhnēndriya kāmasya | indriyaṃ vai dadhi | in-
driyāvyēva bhāvati | yavāgvā grāmākāmasyausadhā vai
mānuṣyāḥ | bhāgadhēyēnaivāsmai sajātānavā-rundhē | grāmyēva bhāvati
||
ayājñō vā ēṣaḥ | yōsāmā | 39 (9)

T.B.2.1.5.7

caṭurunāyati | catūrakṣaraṃ rathantaram | rathantarasyaiṣa varṇāḥ |
upariva harati | antarikṣam vāmadēvyam | vāmadēvyasyaiṣa varṇāḥ | dvir-
juhōti | dvyākṣaram br̥hat | br̥hata ēṣa varṇāḥ | agnihōtramēva tath
sāmānvat-karōti || 40 (10)

T.B.2.1.5.8

yō vā āgnihōtrasyōpasadō vēdā | upainamupasadō namanti | vīndatā up-
asattārām | unnīyōpā sādāyati | pr̥thivīmēva priṇāti |
hōṣyannupā sādāyati | antarikṣamēva priṇāti | hutvōpā sādāyati | divāmēva
priṇāti |
ētā vā āgnihōtrasyōpasadāḥ | 41 (10)

T.B.2.1.5.9

ya ēvaṃ vēdā | upaina-mupaśadō namanti | vīdata upasattārām || yō vā
 āgñihōtrasyāśrāvitam pratyāśrāvitagm hōtāram brahmānam
 vaṣatkāram vēdā | tasya tvēva huṭam | prāṇō vā āgñihōtrasyāśrāvitam |
 apānaḥ pratyāśrāvitam | manō hōtā | cakṣur-brahmā |
 nimēṣō vaṣatkārah | 42 (10)

T.B.2.1.5.10

ya ēvaṃ vēdā | tasya tvēva huṭam ||
 sāyam yāvānaśca vai dēvāḥ prātaryāvānaścā-gñihōtriṇō gṛhamāgacchanti
 |
 tān. yanna tarpayēt | prajayāśsyā paśubhirvi tiṣṭhērann | yattarpayēt |
 trptā ēnam prajayā paśubhistarpayēyuh || sajūrdēvaiḥ sāyam yāvabhiriti
 sāyagm sam mṛśati |
 sajūrdēvaiḥ prātaryāvabhiriti prātaḥ |
 yē caiva dēvāḥ sāyam yāvānō yē ca prātaryāvānaḥ | 43 (10)

T.B.2.1.5.11

tānēvōbhayāgḡ starpayati | ta ēnam trptāḥ prajayā paśubhi starpayanti
 || aruṇō hā smāhaupāvēśiḥ | āgñihōtra ēvāhagm sāyam prātaryajram
 bhrātṛvyēbhyaḥ pra hārāmi |
 tasmān-matpāpiyāgmsō bhrātṛvyā iti |
 caturunnāyati | dvirjuhōti | samith-saptamī |
 saptapādā śakvārī | śākvārō vajrah () |
 āgñihōtra ēva tathasāyam prātaryajram yajāmānō bhrātṛvyāya pra hārati |
 bhavātyātmanā | parāśsyā bhrātṛvyō bhavati || 44 (13)
 (barhiḥ - prātar - huṭadyāya - jāyatē - rundhē - śāmā - kārō - tyētā vā
 āgñihōtrasyō paśadō - vaṣatkāra - śca prātaryāvānō - vajrastrīṇi ca) (A5)

|| 2.1.6 anuvākaṃ 6 - abhyuddraṇam, hōmābhāvapratikāraśca ||

T.B.2.1.6.1

prajāpāti-rakāmaya-tātman vanmē jāyētēti | sōśjuhōt | tasyātman vadājāy-
 ata | āgnir-vāyurā-dityaḥ | tēśbruvann | prajāpāti-rahauṣī-dātman-vanmē
 jāyētēti | tasyā vāyamājanīṣmahi |
 jāyatām na ātman-vaditi tēśjuhāvuh |

prāṇānāmagṇiḥ | tanuvai vāyuh | 45 (10)

T.B.2.1.6.2

cakṣuṣa ādityaḥ | tēśagṃ hutādājāyata gaurēva || tasyai payāsi vyāyāc-
chanta | mamā hutādājani mamēti | tē prajāpātiṃ praśnamāyann | sa
ādityōṣgni-mābravīt | yatarō nau jayāt | tannaū sahāsaditi | kasyai kōśhaūṣīdi-
ti prajāpāti-rabravīt-kasyai ka iti |
prāṇānāmahamityagniḥ | 46 (10)

T.B.2.1.6.3

tanuvā ahamiti vāyuh | cakṣuṣōśhamityādityaḥ |
ya ēva prāṇānāmahaūṣīt | tasyā hutādājāniti |
agnēr hutādājāniti | tadāgnihōtrasyā-gnihōtratvam | gaurvā āgnihōtram
| ya ēvaṃ vēdā gaurāgnihōtramiti | prāṇāpānābhyā-mēvāgnigṃ samārd-
dhayati | avyārddhukaḥ prāṇāpānābhyāṃ bhavati | 47 (10)

T.B.2.1.6.4

ya ēvaṃ vēdā || tau vāyurābravīt | anu mā bhājatamiti | yadēva gārhapatyēśdhiś
havanīyā-mābhyūddravān |
tēna tvāṃ priṇānityā-brūtām |
tasmād-yad-gārhapatyēśdhiśrityāhavanīyā-mābhyūddravāti | vāyumēva tē-
nā priṇāti || prajāpātir-dēvatāḥ sṛjamānaḥ |
agnimēva dēvatānāṃ prathama-māsṛjata |
sōśnyadālam-bhyāmavittvā | 48 (10)

T.B.2.1.6.5

prajāpātimābhi paryāvartata | sa mṛtyō-rābibhēt |
sōśmumāditya-mātmanō nirāmimīta | tagṃhutvā parāṇparyāvartata | tatō
vai sa mṛtyumapājayat | apā mṛtyuṃ jāyati | ya ēvaṃ vēdā ||
tasmād-yasyaiṣvaṃ viduṣāḥ |
utaikāhamuta dvyahaṃ na juhvāti | hutamēvāsyā bhavati () | asau hyādi-
tyōṣgnihōtram || 49 (11)
(tanuvai vāyu - ragnir - bhāva - tyavittvā - bhavatyēkām ca) (A6)

|| 2.1.7 anuvākam 7 - haviṣaḥ sarvadēvatāsambandhēna praśamsā ||

T.B.2.1.7.1

raudraṃ gavi | vāyavyā-mupāsṛṣtam | āśvinaṃ duhyamānam | saumyaṃ
dugdham | vāruṇamadhiśritam | vaiśvadēvā bhindavaḥ |
pauṣṇamudāntam | sārāsvataṃ viṣyandāmānam | maित्रागमं śarāḥ |
dhāturuḍvāsitam () | br̥haspatērunnītam |
savituḥ prakrāntam | dyāvāpṛthivyagḡ hriyamānam | aindrāgna-mupāsannam
| agnēḥ pūrvā śśhūtiḥ | prajāpātē-ruttārā |
aindragm hutam || 50 (17) (udvāsitaḡm sapta ca) (A7)

|| 2.1.8 anuvākaḡ 8 - dōhanaparakārōḡgnihōtrahōtraśca ||

T.B.2.1.8.1

daḡṣiṇata upā sṛjati | pitṛlōkamēva tēnā jayati || prācīmāvartayati | dē-
valōkamēva tēnā jayati | udicīmāvṛtyā dōgdhi | maṇuṣyalōkamēva tēnā
jayati || pūrvau duhyājyēṣṭhasyā jyaiṣṭhinēyasyā | yō vā gataśrīḥ syāt |
aparau duhyāt-kaniṣṭhasyā kāniṣṭhinēyasyā |
yō vā bubhūṣēt || 51 (10)

T.B.2.1.8.2

na saḡ mṛṣati | pāpavasyasasyā vyāvṛtṭyai ||
vāyavyāḡm vā ētadupāsṛṣtam | āśvinaṃ duhyamānam | maित्रागमं dugdham
| aṛyamṇa ūdvāsyamānam | tvāṣṭra-munnīyamānam | br̥haspatē-runnītam
| savituḥ prakrāntam |
dyāvāpṛthivyagḡ hriyamānam || 52 (10)

T.B.2.1.8.3

aindrāgnamupā sāditam | sarvābhyō vā ēṣa dēvatābhyō juhōti | yōḡgnihō-
traḡ juhōti || yathā khalu vai dhēnum tīrthē tarpayāti |
ēvamāgnihōtrī yajāmānaḡ tarpayati | tṛpyāti prajāyā paśubhiḥ | prasūvar-
gaḡm lōkaḡm jānāti | paśyāti putram | paśyāti pautṛam |
pra prajāyā paśubhir-mithunair-jāyatē () |
yasyaiḡam viḍuṣōḡgnihōtraḡ juhvāti | ya ū caina dēvaḡm vēdā || 53 (12)
(babhūṣē- ddhriyamānaḡm - jāyatē dvē ca) (A8)

॥ 2.1.9 anuvākaṃ 9 - agnihōtrasyāsaṃsr̥ṣṭahōmamantrau ॥

T.B.2.1.9.1

trayō vai praiyamēdhā āsann | tēṣāṃ trirēkōḥṣgnihōtra-mājuhōt | dvirēkāḥ
| sakṛdēkāḥ | tēṣāṃ yastrirajuhōt | sa ṛcāḥjuhōt |
yō dviḥ | sa yajuṣā | yaḥ sakṛt | sa tūṣṇīm | 54 (10)

T.B.2.1.9.2

yaśca yajuṣā ṣjuhōdyaśca tūṣṇīm | tāvubhāvārdhnutām | tasmād-yajuṣā
ṣṣhūtiḥ pūrvā hōtavyā | tūṣṇīmuttārā | ubhē ēvarddhī avārundhē | agnir-
jyōtir jyōtiragniḥ svāhēti sāyaṃ juhōti | rētā ēva tad-dādhati | sūryō jyōtir-
jyōtiḥ sūryaḥ svāhēti prātaḥ |
rētā ēva hitaṃ pra jānayati ||
rētō vā ētasyā hitaṃ na pra jāyatē | 55 (10)

T.B.2.1.9.3

yasyāgnihōtramahūtagṃ sūryōḥsbhyūdēti | yad-yantē syāt | unnīya prānudā-
drāvēt |
sa upasādyātamitō-rāsita |
sa yadā tāmyēt | atha bhūḥ svāhēti juhuyāt |
prajāpātirvai bhūtaḥ | tamēvō-pāsarāt |
sa ēvaināṃ tataḥ unnāyati | nārtimārcchāti yajāmānaḥ () || 56 (10)
(tūṣṇīm - jāyatē - yajāmānaḥ) (A9)

॥ 2.1.10 anuvākaṃ 10 - vahnēravasthāvisēṣānusārēṇa hōmaḥ ॥

T.B.2.1.10.1

yadagni-muddharāti | vasāvastarhyagniḥ |
tasmin. yasya tathāvidhē juhvāti |
vasuṣvēvāsyāgnihōtragṃ hutaṃ bhāvati ||
nihitō dhūpāyañchētē | rudrāstahyargniḥ | tasmin. yasya tathāvidhē juh-
vāti |
rudrēṣvēvāsyāgnihōtragṃ hutaṃ bhāvati || prathamamidhmamārcirā lāb-
hatē |

T.B.2.1.10.2

tasmin. yasya tathāvidhē juhvāti |
ādityēṣvāvāsyāgniḥōtragm hutam bhāvati ||
sarvā ēva sarvaśa iddhma ādīptō bhavati |
viśvē dēvāstahyāgniḥ | tasmin. yasya tathāvidhē juhvāti | viśvēṣvāvāsyā
dēvēṣvāgniḥōtragm hutam bhāvati || nitarāmarcirupāvaiti lōhinīkēva bha-
vati | indraṣtarhyāgniḥ |
tasmin. yasya tathāvidhē juhvāti |
indrā ēvāvāsyāgniḥōtragm hutam bhāvati || 58 (10)

T.B.2.1.10.3

aṅgārā bhavanti | tēbhyōṣṅgārēbhyōṣrcirudēti | prajāpātīstarhyāgniḥ |
tasmin. yasya tathāvidhē juhvāti |
prajāpātāvāvāsyāgniḥōtragm hutam bhāvati || śarōṣṅgārā addhyūhantē |
brahma-tarhyāgniḥ | tasmin. yasya tathāvidhē juhvāti |
brahmānnēvāvāsyāgniḥōtragm hutam bhāvati ||
vasuṣu rudrēṣvādityēṣu viśvēṣu
dēvēṣu () | indrē prajāpātau brahmanḥ | apārivargamēvāsyaitāsū dēvatāsū
hutam bhāvati |
yasyaivam viduṣōṣgniḥōtram juhvāti | ya ū caina dēvam vēdā || 59 (14)
(ādityāstarhyāgnir - indrā ēvāvāsyāgniḥōtragm hutam bhāvati - dēvēṣu catvāri
ca) (A10)

Special kOrvai

(yadāgniḥ nihītaḥ prathamagm sarvā ēva nitarāmaṅgārāḥ śarōṣṅgārā
brahmavasuṣvaṣtau)

|| 2.1.11 anuvākam 11 - kālabhēdēna samantrakam pariṣēcanam ||

T.B.2.1.11.1

ṛtam tvā satyēna pariṣiñcāmīti sāyam pariṣiñcati | satyam tvartēna par-
iṣiñcāmīti prātaḥ | agnirvā ṛtam | asāvādityaḥ satyam | agnimēva tadādi-
tyēnā sāyam pariṣiñcati |

agninā ṣṣḍityaṃ prātassaḥ | yāvadahōrātrē bhavātaḥ | tāvādasya lōkasyā
| nār̥tirna riṣṭiḥ | nāntō na pāryantōṣṣti () | yasyaivaṃ viduṣōṣgnihōtram
juhvāti |

ya ū caina dēvaṃ vēdā || 60 (12)

(asti dvē ca) (A11)

PrapATaka kOrvai with starting words of 1 to11 anuvAkams :-

(aṅgīrasaḥ - prajāpātiragnim - ruḍra - ūttarāvātīm - brahmavādinō ṣgnihō-
traprāyaṇā yajñāḥ - prajāpātirakāmayatātmanvad - raudram gavi -dakṣiṇata
- strayō vai - yadaḡni - mṛtam tvā saṭyēnaikādaśa)

kOrvai with starting words of 1, 11, 21 series of daSinis:-

(aṅgīrasaḥ - praiva tēnā - paśūnēva - yannimārṣṭi - yō vā āgnihōtrasyō-
pasadō - dakṣiṇataḥ ṣaṣṭiḥ)

first and last word - 1st prapATakam, 2nd aShTakam,:-

(aṅgīrasō - ya ū caina dēvaṃ vēdā)

|| hariḥ ōṃ ||

|| kṛṣṇa yajurvedīya taittirīya brāhmaṇē dvitīyāṣṭakē prathamāḥ prapāṭhakaḥ
samāptaḥ ||

ōṃ namaḥ paramātmanē, śrī mahāgaṇapatayē namaḥ
śrī gurubhyō namaḥ, haṛiḥ ōṃ

dvitīyāṣṭakē dvitīyaḥ prapāṭhakaḥ - hōṭṛbrāhmaṇa

॥ 2.2.1 anuvākaṃ 1 - daśahōṭṛmantrasya kratvarthapurūṣārthaprayōgau ॥

T.B.2.2.1.1

prajāpātirakāmayata prajāḥ sṛjēyēti |
sa ētaṃ daśahōtāra-mapaśyat |
taṃ manāsā śnudrutya darbhasṭambēśjuhōt |
tatō vai sa prajā āsṛjata | tā āsmāthsṛṣṭā apākṛāmann | tā grahēṇāgrhṇāt |
tadgrahāsya grahaṭvam | yaḥ kāmayēta prajāyēyēti | sa daśahōtāraṃ man-
āsā śnudrutya darbhasṭambē juhuyāt | prajāpātirvai daśahōtā | 1 (10)

T.B.2.2.1.2

prajāpātirēva bhūtvā pra jāyatē || manāsā juhōti |
manā iva hi prajāpātiḥ | prajāpātērāptyai || pūrṇayā juhōti | pūrṇa iva hi
prajāpātiḥ | prajāpātērāptyai || nyūnayā juhōti |
nyūnāddhi prajāpātiḥ prajā āsṛjata | prajānāgṃ sṛṣṭyai || 2 (10)

T.B.2.2.1.3

darbhasṭambē juhōti | ētasmādvai yōnēḥ prajāpātiḥ prajā āsṛjata | yas-
mādēva yōnēḥ prajāpātiḥ prajā āsṛjata | tasmādēva yōnēḥ pra jāyatē ||
brāhmaṇō dākṣiṇāta upāstē |
brāhmaṇō vai prajānā-mupadraṣṭā | upadraṣṭumatyēva pra jāyatē ||
grahō bhavati | prajānāgṃ sṛṣṭānām dhṛtyai ||
yaṃ brāhmaṇaṃ vidyāṃ vidvāgṃsaṃ yaśō narcchēt || 3 (10)

T.B.2.2.1.4

sōśraṇyaṃ parētyā | darbhasṭamba-mudgratthya |
brāhmaṇaṃ dākṣiṇātō niśadyā | catūrhōṭṛn vyācākṣita | ētadvai dēvānām
paramaṃ guhyaṃ brahmā | yaccatūrhōtāraḥ | tadēva prakāśaṃ gāmayati
| tadēnaṃ prakāśaṃ gatam |
prakāśaṃ prajānām gamayati || darbhasṭamba-mudgratthya vyācāṣṭē | 4
(10)

T.B.2.2.1.5

agnivān. vai dārbhastambah | agnivyēva vyācāṣṭē || brāhmaṇō dākṣiṇata
upāstē | brāhmaṇō vai prajānā-mupadraṣṭā |
upadraṣṭu-matyēvainam yaśā ṛcchati || īśvaram taṃ yaśōṣrtōrityāhuḥ |
yasyāntē vyācāṣṭa iti | varastasmāi dēyāḥ |
yadēvainam tatrōpa namāti | tadēvāvā rundhē || 5 (10)

T.B.2.2.1.6

agnimādadhānō daśāhōtrā sraṇimavādaddhyāt | prajātamēvaina-mādhattē
|
tēnaiṽoddrutyāgnihōtram juhuyāt | prajātamēvainājjuhōti |
hāvīrnīrvaphsyan-daśāhōtāram vyācākṣita | prajātamēvainam nirvāpati |
sāmīdhēnī-rānuvākṣyan-daśāhōtāram vyācākṣita |
sāmīdhēnīrēva sṛṣṭvāṣṣrabhya pra tānutē |
athō yajñō vai daśāhōtā | yajñamēva tānutē || 6 (10)

T.B.2.2.1.7

abhicaran-daśāhōtāram juhuyāt | nava vai puruṣē prāṇāḥ | nābhirdaśamī
| sapraṇamēvainā-mābhicāراتi | ētāvadvai puruṣasya svam |
yāvāt prāṇāḥ | yāvādēvāsyāsti | tadabhicāراتi || svakṛta iriṇē juhōti pradare
vā |
ētadvā asyai nirṛtigṛhītam () |
nirṛti gṛhīta ēvainam nirṛtyā grāhayati || yad vācaḥ krūram | tēna vaśātkarōti
| vāca ēvainam krūrēṇa pra vṛscati | tājagārtimārcchāti || 7 (15)
(daśāhōtā - sṛṣṭyā - ṛcchēd - vyācāṣṭē - rundha - ēva tānutē - nirṛtigṛhītam
pañcā ca) (A1)

|| 2.2.2 anuvākaṃ 2 - caturhōtrādimantrāṇām kratvarthaprayōgaḥ ||

T.B.2.2.2.1

prajāpātirakāmayata darsāpūrṇamāsau sṛjēyēti |
sa ētaṃ catūrhōtāra-mapaśyat |
taṃ manāsāṣnudrutyā havānīyēṣjuhōt |
tatō vai sa darsāpūrṇamāsāvāsṛjata |
tāvāsmāth sṛṣṭāvapākṛāmatām |

tau grahēṇā gr̥hṇāt | tadgrahāsyā grahaṭvām |
darśapūrṇamāsā-vālabhāmāṇaḥ |
catūrhōtāraṃ manāsāṣṇudrutyā-havanīyē
juhuyāt | darśapūrṇamāsāvēva sṛṣṭvāṣṣrabhya pra tānutē | 8 (10)

T.B.2.2.2.2

grahō bhavati | darśapūrṇamāsāyōḥ sṛṣṭayōrddhṛtyaiḥ || sōṣkāmāyata cā-
turmāsyāni sṛjēyēti | sa ētaṃ pañcāhōtāra-mapaśyat | taṃ manāsāṣṇu-
drutyā havanīyēṣjuhōt | tatō vai sa cāturmāsyānyāsṛjata | tānyāsmāth-
sṛṣṭānyapākṛāmann | tāni grahēṇāgr̥hṇāt |
tadgrahāsyā grahaṭvām | cāturmāsyānyālabhāmāṇaḥ | 9 (10)

T.B.2.2.2.3

pañcāhōtāraṃ manāsāṣṇudrutyā havanīyē
juhuyāt | cāturmāsyānyēva sṛṣṭvāṣṣrabhya pra tānutē | grahō bhavati |
cāturmāsyānāgṃ sṛṣṭānāṃ dhṛtyaiḥ || sōṣkāmāyata paśubandhaṃ sṛjēyēti
| sa ētaṃ ṣaḍḍhōtāra-mapaśyat | taṃ manāsāṣṇudrutyā havanīyēṣjuhōt |
tatō vai sa paśubandhamāsṛjata |
sōṣsmāth sṛṣṭō ṣpākṛāmat |
taṃ grahēṇāgr̥hṇāt | 10 (10)

T.B.2.2.2.4

tadgrahāsyā grahaṭvām | paśubandhēnā yakṣyamāṇaḥ | ṣaḍḍhōtāraṃ man-
āsā ṣṇudrutyā havanīyē juhuyāt | paśubandhamēva sṛṣṭvāṣṣrabhya pra
tānutē | grahō bhavati |
paśubandhasyā sṛṣṭasya dhṛtyaiḥ ||
sōṣkāmāyata saumya-mādhvaraṃ sṛjēyēti |
sa ētaṃ saptaḥōtāra-mapaśyat | taṃ manāsāṣṇudrutyā havanīyē ṣjuhōt |
tatō vai sa saumya-mādhvara-māsṛjata | 11 (10)

T.B.2.2.2.5

sōṣsmāth sṛṣṭōṣpākṛāmat | taṃ grahēṇāgr̥hṇāt | tadgrahāsyā grahaṭvām
| dīkṣiṣyamāṇaḥ | saptaḥōtāraṃ manāsāṣṇudrutyā havanīyē juhuyāt |
saumyamēvādhvaraṃ sṛṣṭvāṣṣrabhya pra tānutē | grahō bhavati | saumyasyā-
dhvarasyā sṛṣṭasya dhṛtyaiḥ || dēvēbhyō vai yajñō na prābhavat | tamētā-
vacchaḥ samābharann | 12 (10)

T.B.2.2.2.6

yath sábhāmrāḥ | tatō vai tēbhyō yajñāḥ prābhāvat |
yath sábhāmrā bhavānti | yajñasya prabhūtyai || ātithyamāsādyā vyācāṣṭē
|
yajñamukhaḥ vā ātithyam | mukhata ēva yajñagṃ sabhṛṃtya pra tānutē
||
ayājñō vā ēṣaḥ | yōṣpatnikāḥ | na prajāḥ pra jāyērann () | patnīrvyācāṣṭē
| yajñamēvākāḥ | prajānām prajānānāya || upasathsu vyācāṣṭē | ētadvai
patnīnā-māyatānam | sva ēvainā āyatānēsvā kalpayati || 13 (16)
(tanuta - ālabhāmānō - ṣgrṇā - dasrja - tābhara - űjāyērānth ṣaṭcā) (A2)

2.2.3 anuvākaḥ 3 - caturhōtrpañcahōtrmantragrahabhāgayōḥ puruṣārtha prayōgaḥ

T.B.2.2.3.1

prajāpāti-rakāmayata pra jāyēyēti |
sa tapōṣtapyata |
sa trivṛtagg stōmā-masṛjata |
taṃ pañcadaśastōmō maddhyata udātṛṇat |
tau pūrvapakṣaścāparapakṣaścābhavatām | pūrvapakṣam dēvā anvasṛjyanta
|
aparapakṣa-manvasūrāḥ | tatō dēvā abhāvann | parāṣsūrāḥ | yaṃ kāmāyēta
vasīyānth syāditi | 14 (10)

T.B.2.2.3.2

taṃ pūrvapakṣē yājāyēt | vasīyānēva bhāvati |
yaṃ kāmāyēta pāpiyānth-syāditi | tamāparapakṣē yājāyēt |
pāpiyānēva bhāvati | tasmāt pūrvapakṣō ṣparapakṣāt-kāruṇyātarāḥ ||
prajāpātīrvai daśāhōtā | catūrḥōtā pañcāhōtā |
ṣaḍḍhōtā saptaḥōtā | ṛtavāḥ samvathsarāḥ | 15 (10)

T.B.2.2.3.3

prajāḥ paśavā imē lōkāḥ | ya ēvaṃ prajāpātiṃ bahōrbhūyāgṃsam veda |
bahōrēva bhūyān bhavati || prajāpātīr-dēvasurānāsṛjata |
sa indramapi nāsṛjata | taṃ dēvā ābruvann |
indrām nō janayēti | sōṣbravīt | yathā ṣham yuṣmāgg stapasā ṣrīkṣi |
ēvamindrām janayadhvamiti | 16 (10)

T.B.2.2.3.4

tē tapōṣṭapyanta | ta ātmannindrā-mapaśyann | tamābruvann | jāyāsvēti
| sōṣbravīt |
kiṃ bhāgadhēyā-mābhijāniṣya iti |
ṛtūnth sāmvaṭhsaram | prajāḥ paśūn |
īmāl lōkānityābruvann | taṃ vai māśśhūtyā prajānayatētyābravīt | 17 (10)

T.B.2.2.3.5

taṃ catūrhōtrā prajānayanann || yaḥ kāmayēta vīrō ma ā jāyētēti | sa
catūrhōtāraṃ juhuyāt | prajāpātirvai catūrhōtā |
prajāpātirēva bhūtvā prajāyatē |
jajānāndindrā-mindriyāya svāhēti grahēṇa juhōti |
āśśyā vīrō jāyatē | vīragṃ hi dēvā ētayā śśhūtyā prajānayanann || ādi-
tyāścāngīrasaśca suvaṛgē lōkē śsparddhanta | vyaṃ pūrvē suvaṛgaṃ
lōkamiyāma vyaṃ pūrva iti | 18 (10)

T.B.2.2.3.6

ta ādityā ētaṃ pañcāhōtāra-mapaśyann |
taṃ purā prātaranuvākādāgnīddhrē śjuhavuh |
tatō vai tē pūrvē suvaṛgaṃ lōkamāyann |
yaḥ sūvaṛgakāmaḥ syāt | sa pañcāhōtāraṃ purā prātaranuvākādāgnīddhrē
juhuyāt |
samvaṭhsarō vai pañcāhōtā | samvaṭhsaraḥ sūvaṛgō lōkaḥ | samvaṭhsara
ēvartuṣū pratiṣṭhāyā | sūvaṛgaṃ lōkamēti ||
tēbruvan-naṅgīrasa ādityān | 19 (10)

T.B.2.2.3.7

kvā stha | kvā vaḥ śadbhyō havyaṃ vākṣyāma iti | chandāḥ svityābruvann
|
gāyatriyāṃ triṣṭubhi-jagātyāmiti |
tasmācchandāḥ su śadbhya ādityēbhyāḥ |
āṅgīrasīḥ prajā havyaṃ vāhanti |
vāhāntyasmai prajā balim | aināmaprātikhyātaṃ gacchati | ya ēvaṃ vēdā ||
dvādāśa māsāḥ pañcartavaḥ () | trayā imē lōkāḥ | asāvāditya ēkavigṃśāḥ
|
ētasmin vā ēṣa śritāḥ | ētasmin-pratiṣṭhitāḥ |
ya ēvamētagg śritāṃ pratiṣṭhitāṃ vēdā | pratyēva tiṣṭhati || 20 (16)
(syāditi - samvaṭhsarō - jānayadhvamiti - tyābravīt - pūrva ityā - dityān -
ṛtavaḥ ṣaṭcā) (A3)

T.B.2.2.4.1

prajāpāti-rakāmayata prajāyēyēti | sa ētaṃ daśāhōtāra-mapasyat | tēna
daśadhā ṣṣtmānāṃ vidhāyā | daśāhōtrā stapyata | tasya cittiḥ sruḡāsīt |
cittamājyām | tasyaitāvatyēva vāḡāsīt |
ētāvāñ. yajñakṛatuḥ || sa catūrhōtāra-masṛjata | sōṣnandat | 21 (10)

T.B.2.2.4.2

asṛkṣi vā imamiti | tasya sōmō hāviraśīt |
sa catūrhōtrā stapyata | sōṣtāmyat |
sa bhūriti vyāhārat | sa bhūmimasṛjata |
aḡniḥōtraṃ dārśapūrṇamāsau yajūḡṃṣi |
sa dvitīyāmatapyata | sōṣtāmyat | sa bhuva itī vyāhārat | 22 (10)

T.B.2.2.4.3

sōṣntarikṣa-masṛjata | cāturmāsyāni sāmāni | sa tṛtīyāmatapyata | sōṣtāmyat
| sa suvariti vyāhārat | sa divāmasṛjata |
aḡniṣṭōma-mukthya-matirātramṛcaḥ |
ētā vai vyāhṛtaya imē lōkāḥ |
imān khalu vai lōkānanu prajāḥ paśavaśchandāḡṃṣi prājāyanta |
ya ēvamētāḥ prajāpātēḥ prathamā vyāhṛtiḥ prajātā vēdā | 23 (10)

T.B.2.2.4.4

pra prajāyā paśubhir-mithunair-jāyatē ||
sa pañcāhōtāra-masṛjata | sa hāviraśī-vindata | tasmai sōmā-stanuvam
prāyācchat |
ētat tē hāviriti | sa pañcāhōtrā stapyata |
sōṣtāmyat | sa pratyaññābādḡhata | sōṣsūrā-nasṛjata | tadasyā priyamāsīt
| 24 (10)

T.B.2.2.4.5

tad-durvarṇaḡṃ hirāṇyamabhavat |
tad-durvarṇāsyā hirāṇyasya janmā |
sa dvitīyāmatapyata | sōṣtāmyat | sa prāñābādḡhata | sa dēvānasṛjata |
tadasya priyamāsīt | tath suvarṇaḡṃ hirāṇyamabhavat |
tath suvarṇāsyā hirāṇyasya janmā |

ya ēvagṃ suvarṇasya hirāṇyasya janma veda | 25 (10)

T.B.2.2.4.6

suvarṇa ātmanā bhavati | durvarṇōssya bhrātr̥vyaḥ | tasmāth suvarṇagṃ
hirāṇyam bhāryām | suvarṇa ēva bhāvati | ainam priyam gacchati nāpriyam
|| sa saptahōtāra-masrjata |
sa saptahōtraiva sūvargam lōkamaīt ||
triṇavēna stōmēnaibhyō lōkēbhyōssurān prāṇūdata |
trayastrigṃsēna pratyātiṣṭhat | ēkavigṃsēna rucāmadhatta | 26 (10)

T.B.2.2.4.7

saptadaśēna prajāyata | ya ēvam vidvānth sōmēna yajātē | saptahō-
traiva sūvargam lōkamēti | triṇavēna stōmēnaibhyō lōkēbhyō bhrātr̥vyān-
prāṇūdatē | trayastrigṃsēna prati tiṣṭhati | ēkavigṃsēna rucām dhattē
|
saptadaśēna prajāyatē | tasmāth-saptadaśaḥ stōmō na nirhr̥tyaḥ | prajāpāti
rvai saptadaśaḥ | prajāpātimēva mādhyatō dhattē prajātyai () || 27 (10)
(anandad - bhuvā iti vyāhārad - veda - sīd - veda - dhatta - prajātyai) (A4)

|| 2.2.5 anuvākam 5 - dakṣiṇāpratigrahamantravyākhyānam ||

T.B.2.2.5.1

dēvā vai varuṇamayājayann | sa yasyai yasyai dēvatāyai dakṣiṇāmanāyat
| tāmāvlīnāt | tēssbruvann | vyāvṛtya prati gr̥hṇāma |
tathā nō dakṣiṇā na vlēṣyatīti | tē vyāvṛtya pratyagr̥hṇann | tatō vai tām
dakṣiṇā nāvlīnāt |
ya ēvam vidvān vyāvṛtya dakṣiṇām pratigr̥hṇāti | nainam dakṣiṇā vlīnāti
|| 28 (10)

T.B.2.2.5.2

rājā tvā varuṇō nayatu dēvi dakṣiṇēsgnayē hirāṇyamityāha | āgnēyam vai
hirāṇyam | svayaivainād-dēvatāyā prati gr̥hṇāti |
sōmāya vāsa ityāha | saumyam vai vāsah |
svayaivainād-dēvatāyā prati gr̥hṇāti | rudrāya gāmityāha | raudrī vai gauḥ
| svayaivainām dēvatāyā prati gr̥hṇāti | varuṇāyāsvamityāha | 29 (10)

T.B.2.2.5.3

vāruṇō vā aśvāḥ | svayaivaināṃ dēvatāyā prati gr̥hṇāti | prājāpātayē puruṣamityāha | prājāpatyō vai puruṣaḥ | svayaivaināṃ dēvatāyā prati gr̥hṇāti | manāvē talpamityāha |
mānavō vai talpāḥ | svayaivaināṃ dēvatāyā prati gr̥hṇāti | uttānāyāṅgīrasāyāna ityāha |
iyam vā uttāna āṅgīrasaḥ | 30 (10)

T.B.2.2.5.4

anayaivainat-prati gr̥hṇāti || vaiśvānaryārcā ratham prati gr̥hṇāti | vaiśvānarō vai dēvatāyā rathāḥ | svayaivaināṃ dēvatāyā prati gr̥hṇāti ||
tēnamṛtatvamāsyā-mityāha | amṛtamēvātman-dhātē ||
vayō dātra ityāha | vayā ēvaināṃ kṛtvā | suvargam lōkam gāmayati ||
mayō mahyamastu pratigrahītra ityāha | 31 (10)

T.B.2.2.5.5

yadvai śivam | tanmayāḥ | ātmanā ēvaiṣā parītiḥ ||
ka idam kasmā adādityāha | prajāpātirvai kaḥ |
sa prajāpātayē dadāti || kāmāḥ kāmāyētyāha | kāmēna hi dadāti | kāmēna pratigr̥hṇāti ||
kāmō dātā kāmāḥ prati grahītētyāha | 32 (10)

T.B.2.2.5.6

kāmō hi dātā | kāmāḥ prati grahītā || kāmagaṃ samudra-māviśētyāha | samudra īva hi kāmāḥ | nēva hi kāmasyāntōṣṭi | na samudrasya ||
kāmēna tvā prati gr̥hṇāmītyāha | yēna kāmēna prati gr̥hṇāti | sa ēvaināmaṃmuṣmīl lōkē kāmā āgacchati || kāmaitattā ēṣā tē kāmā dakṣiṇētyāha () | kāmā ēva tad-yajāmānōṣmuṣmīl lōkē dakṣiṇāmicchati |
na pratigrahītari || ya ēvaṃ vidvān-dakṣiṇāṃ pratigr̥hṇāti | anṛnāmēvaināṃ prati gr̥hṇāti || 33 (14)
(vlīnātya - śvamityāhā - ṅgīrasaḥ - pratigrahītra ityāha - pratigrahītētyāha - dakṣiṇētyāha catvāri ca) (A5)

T.B.2.2.6.1

antō vā ēṣa yajñasyá | yad-dáśamamaháḥ |
daśamēṣhānth-sarparājñiyá ṛgbhiḥ stúvanti | yajñasyaivāntāṃ gatvā | an-
nādyamavárundhatē || tiṣṛbhiḥ stuvanti | trayá imē lōkāḥ |
ēbhya ēva lōkēbhyōṣnnādyamavárundhatē | pṛśnivatīr-bhavanti | annaṃ
vai pṛśnī | 34 (10)

T.B.2.2.6.2

annāmēvāvā-rundhatē || manásā prastaúti | manasōdgāyati | manásā prati
harati | maná iva hi prajāpátiḥ | prajāpátērāptyai || dēvā vai sarpāḥ |
tēṣāmiyaḡm rājñī | yath-sárparājñiyá ṛgbhiḥ stúvanti | aśyāmēva prati
tiṣṭhanti || 35 (10)

T.B.2.2.6.3

catúrhōtrṇ. hōtā vyācāṣṭē | stutamānúsagṃsati śāntyai ||
antō vā ēṣa yajñasyá | yad-dáśamamaháḥ |
ētat khalu vai dēvānāṃ paramaṃ guhyaṃ brahmá | yaccatúrhōtārah |
daśamēṣhagg-ścatúrhōtrṇ vyācāṣṭē | yajñasyaivāntāṃ gatvā |
paramaṃ dēvānāṃ guhyaṃ brahmāvárundhē |
tadēva prakāśaṃ gāmayati | 36 (10)

T.B.2.2.6.4

tadēnaṃ prakāśaṃ gātam | prakāśaṃ prajānāṃ gamayati || vācāṃ yacchati
| yajñasya dhṛtyai || yajamānadēvatyaṃ vā aháḥ |
bhrātrvyadēvatyá rātriḥ | ahnā rātriṃ dhyāyēt |
bhrātrvyasyaiva tallōkaṃ vṛnktē |
yaddivā vācāṃ visṛjēt | aharbhrātrvyāyōcchigṃṣēt () |
yannaktāṃ visṛjēt | rātriṃ bhrātrvyāyōcchigṃṣēt |
adhivṛkṣasūryē vācāṃ visṛjati |
ētāvāntāmēvāsmāi lōkamucchigṃṣati | yāvādādityōṣstamēti || 37 (15)
(pṛśnī - tiṣṭhanti - gamayati - śigṃṣēt pañcā ca) (A6)

|| 2.2.7 anuvākaṃ 7 - saptahōtrmantrasādhyayajñaprasāmsā ||

T.B.2.2.7.1

prajāpātiḥ prajā āsrjata | tāḥ sṛṣṭāḥ samāśliṣyann | tā rūpēṇānu prāviśat
|
tasmādāhuḥ | rūpaṃ vai prajāpātiriti |
tā nāmnāṣnu prāviśat | tasmādāhuḥ | nāma vai prajāpātiriti | tasmādapyā
Smitrau saḡamtyā | nāmnā cēdhvayētē | 38 (10)

T.B.2.2.7.2

miṭramēva bhāvataḥ || prajāpātir dēvāsūrānāsrjata | sa indramapi nāsrjata
| taṃ dēvā ābruvann | indraṃ nō janayēti | sa ātma-nnindra-mapaśyat
| tamāsrjata | taṃ triṣṭug-vīryāṃ bhūtvāṣnu prāviśat | tasya vajraḥ pañ-
cadaśo hasta āpadyata |
tēnodayyāsūrānābhyā bhavat || 39 (10)

T.B.2.2.7.3

ya ēvaṃ veda | abhi bhrātṛvyān bhavati || tē dēvā asūrain-vijityā | suvaḡgam
lōkamāyann | tēṣmuṣmīl lōkē vyākṣuddhyann |
tēṣbruvann | amutaḥ pradānaṃ vā upājijīvimēti |
tē saptahōtāraṃ yajñam vidhāyāyāsyām | āngīrasaṃ prāhiṇvann | ētēnā-
mutrā kalpayēti | 40 (10)

T.B.2.2.7.4

tasya vā iyaṃ klṛptiḥ | yadidaṃ kiṃ ca | ya ēvaṃ veda | kalpātēṣmai
| sa vā ayaṃ mānuṣyēṣu yajñāḥ saptahōtā | amutra sadbhyō dēvēbhyō
havyaṃ vāhati | ya ēvaṃ veda |
upainaṃ yajñō nāmati || sōṣmanyata |
abhi vā imēṣsmā-llōkādamuḥlōkaṃ kāmīṣyanta iti () | sa vācāspatē hṛditi
vyāhārat | tasmāt putrō hṛdayam | tasmādaṣmā-llōkādamuḥ lōkaṃ nāb-
hikāmayantē |
putrō hi hṛdayam || 41 (14)
(hvayēta - abhavat - kalpayē - tīti catvāri ca) (A7)

|| 2.2.8 anuvākaṃ 8 - hōṭṛmantrāṇaṃ sōmayāḡāṅgatvam ||

T.B.2.2.8.1

dēvā vai catūrhōṭṛbhir-yajñamātanvata |

tē vi pāpmanā bhrātr̥vyēṇājāyanta | abhi sūvargaṃ lōkamājayann | ya ēvam
vidvāgg-ścaturhōtr̥bhiryajñam tānutē | vi pāpmanā bhrātr̥vyēṇa jyatē |
abhi sūvargaṃ lōkaṃ jāyati ||
ṣaḍdhōtrā prāyaṇīyamāsādayati | aṃuṣmai vai lōkāya ṣaḍdhōtā | ghnanti
khalu vā ētath sōmām | yadābhiṣuṇvanti | 42 (10)

T.B.2.2.8.2

ṛjudhaivaināmamum lōkaṃ gāmayati | catūrhōtrā ṣṣtithyam | yaśō vai
catūrhōtā | yaśā ēvātman-dhātē | pañcāhōtrā paśumupā sādayati | suvar-
gyō vai pañcāhōtā | yajāmānaḥ paśuḥ | yajāmānamēva sūvargaṃ lōkaṃ
gāmayati |
grahān-grhītvā saptaḥōtāram juhōti |
indriyam vai saptaḥōtā | 43 (10)

T.B.2.2.8.3

indriyamēvātman-dhātē || yō vai catūrhōtr̥-nanusavaṇam tarpayāti | tṛpyāti
prajāyā paśubhiḥ | upainagṃ sōmapīthō nāmati |
baḥiṣpavamānē daśāhōtāram vyācākṣita |
māddhyāndinē pavāmānē catūrhōtāram | ārbhāvē pavāmānē pañcāhōtāram
| pitryajñē ṣaḍdhōtāram | yajñāyajñīyāsya stōtrē saptaḥōtāram | aṇusava-
namēvaināgg starpayati | 44 (10)

T.B.2.2.8.4

tṛpyāti prajāyā paśubhiḥ | upainagṃ sōmapīthō nāmati || dēvā vai catūrhōtr̥b-
hiḥ satramāsata | ṛddhīparimitaṃ yaśāskāmāḥ | tēṣbruvann | yannaḥ
prathamam yaśā rcchāt | sarvēṣāṃ naṣtath-sahāsaḍiti | sōmaścaturhōtrā
| agniḥ pañcāhōtrā | dhātā ṣaḍdhōtrā | 45 (10)

T.B.2.2.8.5

indrāḥ saptaḥōtrā | prajāpātir-daśāhōtrā |
tēṣāgṃ sōmagṃ rājānaṃ yaśā ārcchat || tannyākāmayata | tēnāpākramat |
tēnā pralāyamacarat | taṃ dēvāḥ praiṣaiḥ praiṣāmaicchann | tat-praiṣāṇām
praiṣatvam |
nīvidbhirnyāvēdayann | tannīvidām nivittvam | 46 (10)

T.B.2.2.8.6

āprībhīrāpnuvann | tadāprīṇāmāprītvam | tamāghnann | tasya yaśō vyā-
grhṇata | tē grahā abhavann | tadgrahāṇām grahātavam | yasyaivam viduṣō

grahā gr̥hyantē | tasya tvēva gr̥hītāḥ || tēṣbruvann | yō vai naḥ śrēṣṭhōṣb-
hūt | 47 (10)

T.B.2.2.8.7

tamāvadhīṣma | punārimagm̐ sūvāmahā iti | tam̐ chandōbhi-rasuvanta |
tacchandāsām̐ chandastvam | sām̐nā samānāyann | tath sām̐nāḥ samātvam
|
ukthai-rudāsthāpayann | tadukthānā-mukthātvam | ya ēvaṃ veda | pratyēva
tiṣṭhati | 48 (10)

T.B.2.2.8.8

sarvamāyūrēti || sōmō vai yaśāḥ | ya ēvaṃ vidvānth-sōmāmāgacchāti |
yaśā ēvainām̐rcchati | tasmādāhuḥ | yaścaivam̐ veda yaśca na | tāvub-
hau sōmā-māgacchataḥ | sōmō hi yaśāḥ | tam̐ tvāṣva yaśā rcchātītyāhuḥ
| yaḥ sōmē sōmam̐ prāhētī () | tasmāth-sōmē sōmaḥ prōcyāḥ | yaśā
ēvainām̐rcchati || 49 (12)
(abhiṣunvanti - saptahōtā - tarpayati - ṣaḍḍhōtrā - nivittva - mabhūt -
tiṣṭhati - prāhētī dvē ca) (A8)

|| 2.2.9 anuvākaṃ 9 - hōṭṛmantrōtpattikathanaprasaṅgēna jagath sṛṣṭiḥ ||

T.B.2.2.9.1

idaṃ vā agrē naiva kiṃcanāsīt | na dyaurāsīt | na pṛthivī | nāntar-
ikṣam | tadasādēva sanmanō ṣkuruta syāmitī | tadātapyata | tasmāt-
tēpānāddhūmōṣjāyata | tad-bhūyōṣtapyata |
tasmāt-tēpānādagni-rajāyata | tad-bhūyōṣtapyata | 50 (10)

T.B.2.2.9.2

tasmāt-tēpānājjyōti-rajāyata | tad-bhūyōṣtapyata |
tasmāt-tēpānādārci-rajāyata | tad-bhūyōṣtapyata |
tasmāt-tēpānānmarīcayōṣjāyanta |
tad-bhūyōṣtapyata | tasmāt-tēpānādūdārā ajāyanta | tad-bhūyōṣtapyata |
tadabhramīva samāhanyata ||
tad-vaṣtimābhinat | 51 (10)

T.B.2.2.9.3

sa sāmudrōṣbhavat |
tasmāth-samudrasya na pibanti |
prajanānamiva hi manyāntē |
tasmāt paśōr-jāyāmānādāpāḥ purastād-yanti ||
tad-daśāhōtāśnvāsṛjyata | prajāpātirvai daśā hōtā || ya ēvaṃ tapāsō vīryam
vidvāggstapyātē | bhavātyēva || tadvā idamāpāḥ salīla-māsīt | sōśrōdīt-
prajāpātīḥ | 52 (10)

T.B.2.2.9.4

sa kasmā ajñi | yad-yasyā aprātiṣṭhāyā itī | yadaphsvā-vāpādyata | sā
pṛthivyābhavat | yadvyamṛṣṭa | tadantarikṣa-mabhavat |
yadūrdhva-mudamṛṣṭa | sā dyaurābhavat | yadarōdīt | tadānayo rōdastvam
| 53 (10)

T.B.2.2.9.5

ya ēvaṃ vēdā | nāsyā grhē rūdanti | ētadvā ēṣām lōkānām janmā | ya
ēvamēṣām lōkānām janmā vēdā | naiṣu lōkē-ṣvartimārcchāti | sa imām
prātiṣṭhā-māvindata ||
sa imām prātiṣṭhām vittvā śkāmayaṭa prajāyēyēti | sa tapōstapyata | sōśn-
tarvānabhavat |
sa jaḡhanādasūrā-nasṛjata | 54 (10)

T.B.2.2.9.6

tēbhyō mṛnmayē pātrēśnnāmaduhat | yāśsyā sā tanūrāsīt | tāmapāhata |
sā tamīsrāśbhavat || sōśkāmayaṭa prajāyēyēti | sa tapōstapyata |
sōśntarvā-nabhavat | sa prajanānādēva prajā āsṛjata | tasmādīmā bhūy-
iṣṭhāḥ | prajanānāddhyēnā āsṛjata | 55 (10)

T.B.2.2.9.7

tābhyō dārumayē pātrē payōśduhata | yāśsyā sā tanūrāsīt | tāmapāhata |
sā jōthsnā śbhavat || sōśkāmayaṭa prajāyēyēti |
satapōstapyata | sōśntarvā-nabhavat |
sa ūpapakṣābhyā-mēvartūnāsṛjata |
tēbhyō rajatē pātrē ghṛtamāduhat |
yāśsyā sā tanūrāsīt | 56 (10)

T.B.2.2.9.8

tāmapāhata | sōśhōrātrayōḥ sandhi-rābhavat || sōśkāmayaṭa prajāyēyēti |
 sa tapōstapyata | sōśntarvā-nabhavat | sa mukhād-dēvā-nāsṛjata |
 tēbhyō haritē pātrē sōmāmaduhat | yāśsyā sā tanūrāsīt | tāmapāhata |
 tadahārabhavat || 57 (10)

T.B.2.2.9.9

ētē vai prajāpātērdōhāḥ | ya ēvaṃ vēdā | duha ēva prajāḥ || divā vai
 nōśbhūditi |
 tad-dēvānām dēvatvam | ya ēvaṃ dēvānām dēvatvam vēdā | dēvavānēva
 bhāvati ||
 ētadvā āhōrātrāṇām janmā |
 ya ēvamāhōrātrāṇām janma vēdā | nāhōrātrēśvārtimārcchāti || 58 (10)

T.B.2.2.9.10

asatōśdhi manōśsrjyata | manāḥ prajāpāti-masṛjata | prajāpātiḥ prajā ās-
 ṛjata | tadvā idam manāsyēva pāramam pratiṣṭhitam |
 yadidam kiṃcā | tadētacchvōvasyā samnāma brahmā || vyucchanti vyuc-
 chantyasmai vasyāsī vasyasī vyucchati | prajāyatē prajāyā paśubhiḥ |
 pra pāramēṣṭhinō mātrā-māpnōti | ya ēvaṃ vēdā () || 59 (10)
 (agnirājāyata tadbhūyōstapyatā - bhinada - rōdit prajāpāti - rōdastva -
 māsṛja - tāsṛjata - ghṛtamāduhadyāśsyā sā tanūrāsī - dahārabhavad -
 ṛcchati - vēdā) (A9)

Special kOrvai rEgarding ordEr of ❖Srushti❖

(idam dhūmō śgnir jyōti rārcir marīcaya udārā stadabhragm /
 sa jaghanāth sā tamisrā sa prajānānāth sā jōthsnā sa upapakṣābhyāgm
 sō śhōrātrayōḥ sandhiḥ samukhāt tadahā dēvavān / mṛnmayē dārumayē
 rajatē haritē tēbhyastābhyō dvē tēbhyōśnnaṃ payō
 ghṛtagm sōmām)

|| 2.2.10 anuvākaṃ 10 - dēvasṛṣṭimadhyēśvasthitasyēndrasya dēvatādhipatitvam ||

T.B.2.2.10.1

prajāpāti-rindrāmasṛja-tānujāvaram dēvānām | taṃ prāhiṇōt | parēhi |
 ētēśām dēvānā-madhīpatirēdhīti | taṃ dēvā ābruvann |

kastvamasī | vāyaṃ vai tvacchrēyāgṃsaḥ sma iti | sōṣbravīt | kastvamasī
vāyaṃ vai tvacchrēyāgṃsaḥ sma iti mā dēvā avōcanniti ||
atha vā idam tarhi prajāpātau harā āsīt | 60 (10)

T.B.2.2.10.2

yadaṣminnādityē | tadēnamabravīt | ētanmē prayāccha | athāhamētēṣāṃ
dēvānā-madhīpatir-bhaviṣyāmīti | kōhagg-syāmityābravīt | ētat praḍāyēti |
ētath-syā ityābravīt | yadētadbravīṣīti | kō ha vai nāmā prajāpātiḥ | ya
ēvaṃ vēdā | 61 (10)

T.B.2.2.10.3

vidurēnaṃ nāmnā | tadāsmāi rukmaṃ kṛtvā pratyāmuñcat | tatō vā indrō
dēvānā-madhīpati-rabhavat | ya ēvaṃ vēdā | adhīpatirēva sāmānānāṃ
bhavati || sōṣmanyata |
kiṃ kiṃ vā ākaramīti | sa candraṃ ma āharēti prālāpat | taccandramāsa-
ścandramastvam |
ya ēvaṃ vēdā | 62 (10)

T.B.2.2.10.4

candravānēva bhāvati || taṃ dēvā ābruvann |
suvīryō śmaryā yathā gōpāyata itī | tath sūryāsyā sūryatvam | ya ēvaṃ
vēdā | naināṃ dabhnōti ||
kaśca nāsminvā idamindriyaṃ pratyāsthāditi | tadindra-syēndratvam | ya
ēvaṃ vēdā | indriyāvyēva bhāvati || 63 (10)

T.B.2.2.10.5

ayaṃ vā idam pāramōṣbhūditi |
tat-pāramēṣṭhināḥ paramēṣṭhitvam |
ya ēvaṃ vēdā | paramāmēva kāṣṭhām
gacchati || taṃ dēvāḥ sāmāntaṃ paryāviśann | vasāvaḥ purastāt | rudrā
dākṣiṇataḥ |
ādityāḥ paścāt | viśvē dēvā uttarataḥ | āngīrasaḥ pratyāñcām | 64 (10)

T.B.2.2.10.6

sāddhyāḥ parāñcam | ya ēvaṃ vēdā | upainagṃ samānāḥ saṃ viśanti ||
sa prajāpātirēva bhūtvā prajā āvāyat | tā āsmāi nātiṣṭhantānnādyāya |
tā mukhāṃ purastāt-paśyāntiḥ | dākṣiṇataḥ paryāyann | sa dākṣiṇataḥ
paryāvartayata |

tā mukhām purastāt-paśyāntīḥ |
mukhām dakṣiṇātaḥ | 65 (10)

T.B.2.2.10.7

paścāt-paryāyann | sa paścāt-paryāvartayata |
tā mukhām purastāt-paśyāntīḥ |
mukhām dakṣiṇātaḥ | mukhām paścāt | uttarātaḥ paryāyann | sa uttarātaḥ
paryāvartayata | tā mukhām purastāt-paśyāntīḥ | mukhām dakṣiṇātaḥ |
mukhām paścāt () | 66 (10)

T.B.2.2.10.8

mukhām uttarātaḥ | ūrdhvā udāyann |
sa upariṣṭānnyā-vartayata |
tāḥ sarvatōmukhō bhūtvā ṣṣvāyat |
tatō vai tasmai prajā atiṣṭhantānnādyāya ||
ya ēvaṃ vidvān pari ca vartayātē ni ca |
prajāpātirēva bhūtvā prajā ātti |
tiṣṭhantēṣmai prajā annādyāya |
annāda ēva bhāvati || 67 (9)
(āśīd - vēdā - candramastvaṃ ya ēvaṃ vēdē - ndriyāvyēva bhāvati - pratyāñ-
ca - mukhām dakṣiṇātō - mukhām paścān - +navā ca) (ā10)

|| 2.2.11 anuvākam 11 - hōtrmantrāṇām puruṣārthaprayōgaḥ ||

T.B.2.2.11.1

prajāpāti-rakāmayata bahōrbhūyānth-syāmitī |
sa ētaṃ daśāhōtāra-mapaśyat | taṃ prāyūnkta |
tasya prayūkti bahōrbhūyānabhavat |
yaḥ kāmāyēta bahōrbhūyānth-syāmitī |
sa daśāhōtāraṃ prayūñjīta |
bahōrēva bhūyān-bhavati ||
sōṣkāmāyata vīrō ma ājāyētētī |
sa daśāhōtuṣcatūrhōtāraṃ nirānimīta |
taṃ prāyūnkta | 68 (10)

T.B.2.2.11.2

tasya prayuktīndrō ṣjāyata | yaḥ kāmāyēta vīrō ma ājāyētētī | sa catūrhōtāraṃ

prayuñjīta | āṣṣyá vīrō jāyatē || sōṣkāmayata paśumānth-syāmiti |
sa catūrhōtuḥ pañcāhōtāraṃ nirāmimīta |
taṃ prāyūnkta | tasya prayukti paśumānābhavat |
yaḥ kāmayēta paśumānth-syāmiti |
sa pañcāhōtāraṃ prayuñjīta | 69 (10)

T.B.2.2.11.3

paśumānēva bhāvati ||
sōṣkāmayatartavō mē kalpēranniti |
sa pañcāhōtuḥ ṣaḍḍhōtāraṃ nirāmimīta | taṃ prāyūnkta | tasya prayuk-
tyrtavōṣsmā akalpanta |
yaḥ kāmayētartavō mē kalpēranniti |
sa ṣaḍḍhōtāraṃ prayuñjīta | kalpāntēṣsmā rtavāḥ || sōṣkāmayata sōmapaḥ
sōmayājī
syām | ā mē sōmapaḥ sōmayājī jāyētēti | 70 (10)

T.B.2.2.11.4

sa ṣaḍḍhōtuḥ saptaḥōtāraṃ nirāmimīta |
taṃ prāyūnkta |
tasya prayukti sōmapaḥ sōmayājyābhavat |
āṣṣyá sōmapaḥ sōmayājyājāyata |
yaḥ kāmayēta sōmapaḥ sōmayājī syām |
ā mē sōmapaḥ sōmayājī jāyētēti |
sa saptaḥōtāraṃ prayuñjīta |
sōmapa ēva sōmayājī bhāvati |
āṣṣyá sōmapaḥ sōmayājī jāyatē ||
sa vā ēṣa paśuḥ pañcādhā prati tiṣṭhati | 71 (10)

T.B.2.2.11.5

padbirmukhēna || tē dēvāḥ paśūn. vittvā |
suvargaṃ lōkamāyann ||
tēṣmuṣmīl lōkē vyākṣuddhyann | tēṣbruvann |
amutāḥ pradānaṃ vā upājijivimēti |
tē saptaḥōtāraṃ yajñaṃ vidhāyāyāsyām | āngīraṣaṃ prāhiṇvann | ētēnā-
mutrā kalpayēti | tasya vā iyaṃ klṛptiḥ | 72 (10)

T.B.2.2.11.6

yadīdam kiñcā | ya ēvaṃ vēdā | kalpātēṣsmāi |

sa vā ayaṃ mānuṣyēṣu yajñāḥ saptahōtā |
 amutrā sadbhyō dēvēbhyō haṃvyaṃ vāhati |
 ya ēvaṃ vēdā | upaināṃ yajñō nāmati ||
 yō vai catūrhōtrṇām nidānaṃ vēdā | nidānavān bhavati |
 agnihōtraṃ vai daśāhōturnidānām () |
 darśapūrṇamāsau catūrhōtuḥ | cāturmāsyāni pañcā hōtuḥ |
 paśubandhaḥ ṣaḍdhōtuḥ | saumyōśdhvaraḥ saptahōtuḥ | ētadvai catūrhōtrṇām
 nidānām |
 ya ēvaṃ vēdā | nidānavān bhavati || 73 (17)
 (amimīta taṃ prāyūṅkta - pañcāhōtāraṃ prayūñjita - jāyētēti - tiṣṭhati -
 klrptir - daśāhōtur nidānagṃ sapta cā) (A11)

PrapATaka kOrvai with starting words of 1 to11 anuvAkams :-

(prajāpātirakāmayata prajāḥ sṛjēyēti - prajāpātirakāmayata darśapūrṇamāsau
 sṛjēyēti - prajāpātirakāmayata prajāyēyēti sa tapaḥ sa trivṛtām - prajāpāti-
 rakāmayata daśāhōtāraṃ tēnā daśadhāśstmānām - dēvā vai varuṇa - mantō
 vai - prajāpātistāḥ sṛṣṭāḥ samāśliṣyan - dēvā vai catūrhōtrbhi - ridam vā
 agre - prajāpātirindrām - prajāpātirakāmayata bahōrbhūyānēkādaśa)

kOrvai with starting words of 1, 11, 21 series of daSinis :-

(prajāpāti - stadgrahāsya - prajāpātirakāmayatā - nayaiṃvainaṭ - tasya vā
 iyaṃ klrpti - stasmāt tēpānājjyōtir - yadaśminnādityē -saṣaḍdhōtuḥ sap-
 tahōtāraṃ trisāptatiḥ)

first and last word - 2nd aShTakam , 2nd prapATakam :-

(prajāpātirakāmayata - nidānavānbhavati)

|| hariḥ oṃ ||

|| kṛṣṇa yajurvedīya taittirīya brāhmaṇē dvitīyāṣṭakē dvitīyaḥ prapāṭhakaḥ
 samāptaḥ ||

ōṃ namaḥ paramā́tmanē, śrī mahāgaṇapatayē namaḥ
śrī gurubhyō namaḥ, haṛiḥ ōṃ

ritiyāṣṭakē tṛtīyaḥ prapāṭhakaḥ - hōṭṛbrāhmaṇas

anuvākam 1 - sarvēśāṃ hōṭṛmantrāṇāṃ caturhōṭṛśabdēna vyavahāra

T.B.2.3.1.1

brahṃavādinō vadanti | kiṃ catūrhōṭṛṇāṃ caturhōṭṛtvamiti | yadēvaiṣu
cāturdhā hōṭāraḥ | tēṇa catūrhōṭāraḥ |
tasmāccatūrhōṭāra ucyantē | taccatūrhōṭṛṇāṃ caturhōṭṛtvam || sōmō vai
catūrhōṭā | agniḥ pañcāhōṭā | dhātā ṣaḍḍhōṭā | indraḥ saptaḥōṭā | 1 (10)

T.B.2.3.1.2

prajāpātir-daśāhōṭā | ya ēvaṃ catūrhōṭṛṇā-mṛddhiṃ vēdā | ṛdhnōtyēva ||
ya ēśāmēvaṃ bandhutāṃ vēdā | bandhūmānbhavati |
ya ēśāmēvaṃ klṛptiṃ vēdā | kalpātēṣmai |
ya ēśāmēva-māyatānaṃ vēdā | āyatānavān-bhavati | ya ēśāmēvaṃ pratiṣṭhāṃ
vēdā | 2 (10)

T.B.2.3.1.3

pratyēva tiṣṭhati || brahṃavādinō vadanti |
daśāhōṭā catūrhōṭā | pañcāhōṭā ṣaḍḍhōṭā saptaḥōṭā | atha kasmāccatūrhōṭāra
ucyanta itī | indrō vai catūrhōṭā | indraḥ khalu vai śrēṣṭhō dēvatānā-
mupaḍēśānāt |
ya ēvamindraḡḡ śrēṣṭhāṃ dēvatānā-mupaḍēśānād-vēdā | vasiṣṭhaḥ samānānāṃ
bhavati | tasmācchrēṣṭhāmāyantāṃ
prathamēnaiṣvānūbuddhyantē () | ayamāganṇ |
ayamavāsāditi | kīrtirāsyā pūrvāṣṣgācchati janatāmāyataḥ | athō ēnaṃ
prathamēnaiṣvānū buddhyantē | ayamāganṇ | ayamavāsāditi || 3 (16)
(saptaḥōṭā - pratiṣṭhāṃ vēdā - buddhyantē ṣaṭcā) (A1)

|| 2.3.2 anuvākam 2 - naimittikō hōṭṛmantrahōmaḥ ||

T.B.2.3.2.1

dakṣiṇāṃ pratigrahīṣyanth-saptadaśā kṛtvōṣpānyāt | ātmānāmēva samindhē
|

tējāsē vīryāya | athō prajāpātirēvaināṃ bhūtvā prati gr̥hṇāti | ātmanō
śnārtiyai || yadyēnaṃmārt-vijyād-vṛtagṃ santāṃ nīrharērann |
āgnīddhrē juhuyād-daśāhōtāram | caturgr̥hītēnājyēna | purastāt-pratyāntiṣṭhanṃ
| pratilōmaṃ viḡrāhāṃ | 4 (10)

T.B.2.3.2.2

prāṇānēvāsyōpādāsayati || yadyēnaṃ punārupa śikṣēyuh | āgnīddhra ēva
juhuyād-daśāhōtāram | caturgr̥hītēnājyēna | paścāt prānāsīnaḥ | anulōma-
maviḡrāham | prāṇānēvāsmāi kalpayati ||
prāyāścittī-vāgghōtē-tyṛtumukha ṛtumukhē juhōti |
ṛtūnēvāsmāi kalpayati | kalpāntēṣmā ṛtavāḥ | 5 (10)

T.B.2.3.2.3

klṛtā āsmā ṛtava āyānti || śaddhōtā vai bhūtvā prajāpātiridagṃ sarvāmas-
rjata |
sa manōṣsrjata | manasōṣdhi gāyatrīmāsṛjata | tadgāyatrīm yaśā ārcchat
| tāmāślābhata | gāyatriyā adhi chandāgg̃sya srjata |
chandōbhyōṣdhi sāmā | tath sāmā yaśā ārcchat |
tadāślābhata | 6 (10)

T.B.2.3.2.4

sāmnōṣdhi yajūgg̃syasṛjata | yajurbhyōṣdhi viṣṇum | tad-viṣṇum yaśā ārc-
chat | tamāślābhata |
viṣṇōraddhyōśadhīrasṛjata | ośadhībhyōṣdhi sōmām | tath sōmaṃ yaśā
ārcchat | tamāślābhata | sōmādadhi paśūnāsṛjata |
paśubhyōṣdhīndrām | 7 (10)

T.B.2.3.2.5

tadindrām yaśā ārcchat | tadēnaṃ nāti prācyāvata | indrā iva yaśāsvī
bhāvati | ya ēvaṃ vēdā |
naināṃ yaśōṣti prācyāvatē || yadvā idam kim cā |
tath sarvāmuttāna ēvāngīrasaḥ pratyāgr̥hṇāt |
tadēnaṃ pratiḡr̥hītāṃ nāhinat | yat kimcā prati gr̥hṇīyāt | tath-sarvāmuttānastvā
pratiḡr̥hṇātivyēva pratiḡr̥hṇīyāt () |
iyam vā ūttāna āngīrasaḥ | anayaivainat-prati gr̥hṇāti | nainagṃ hinasti ||
bara.hiṣā pratiyādḡam vāśsvām vā |
ētadvai paśūnām priyam dhāmā | priyēnaivainam dhāmnā pratyēti || 8 (16)
(viḡrāhā - mṛtava - stadāślābhā - tēndrām - gr̥hṇīyāth ṣaṭcā) (A2)

॥ 2.3.3 anuvākaṃ 3 - kēśavapanāṅgaṃ puṣṭivēdanaṃ ॥

T.B.2.3.3.1

yō vā avidvān-nivartayātē | viśīrṣā sapāpmā smuṣmil lōkē bhāvati | atha
yō vidvān-nivartayātē | saśīrṣā vipāpmā smuṣmil lōkē bhāvati || dēvatā vai
sapta puṣṭikāmā nyāvartayanta | agniścā pṛthivī cā |
vāyuścāntarikṣaṃ ca | ādityaścā dyausca candramāḥ | agnirnyāvartayata
|
sa sāhasra-māpuṣyat | 9 (10)

T.B.2.3.3.2

pṛthivī nyāvartayata | sauśādhībhir-vanāspatibhi-rapuṣyat | vāyurnyāvar-
tayata | sa marīcībhi-rapuṣyat | antarikṣaṃ nyāvartayata | tadvayōbhi-
rapuṣyat | ādityō nyāvartayata | sa raśmibhi-rapuṣyat |
dyaurnyāvartayata | sā nakṣātrairapuṣyat () | candramā nyāvartayata |
sōśhōrātrairārdhamāsair-māsair ṛtubhiḥ samvathsarēṇā-puṣyat | tānpōṣān-
puṣyati | yāggstēspuṣyann | ya ēvaṃ vidānni cā vartayātē pari ca || 10
(15)
(apuṣyaṇ - nakṣātrairapuṣyat pañcā ca) (A3)

॥ 2.3.4 anuvākaṃ 4 - pratigrahamantramahimajñānam ॥

T.B.2.3.4.1

tasya vā agnēr hirāṇyaṃ pratijagrahuṣāḥ |
ārdhamindriyasyā-pākrāmat | tadētēnaiiva pratyagrṇhāt | tēna vai sōśrddhamin-
syātman-nupādhāta |
ārdhamindriyasyātman-nupādhātē |
ya ēvaṃ vidvān. hirāṇyaṃ prati grṇhāti |
atha yō svidvān prati grṇhāti | ārdhamāsyēndriyasyāpā krāmati ||
tasya vai sōmāsyā vāsāḥ pratijagrahuṣāḥ |
ṛṭīyamindriyasyā-pākrāmat | 11 (10)

T.B.2.3.4.2

tadētēnaiiva pratyagrṇhāt | tēna vai sa ṛṭīyamindriyasyātman-nupādhāta

|
tr̥t̥iyamindriyasyātman-nupādhattē |
ya ēvaṃ vidvān. vāsāḥ prati gr̥hṇātī |
atha yōṣvidvān prati gr̥hṇātī | tr̥t̥iyamasyēndriyasyāpā krāmati ||
tasya vai rudrasya gāṃ prātijagrahuṣāḥ | caṭurthamindriyasyā-pākramat |
tamētēnaiiva pratyagr̥hṇāt |
tēna vai sa caṭurthamindriyasyātman-nupādhatta | 12 (10)

T.B.2.3.4.3

caṭurthamindriyasyātman-nupādhattē |
ya ēvaṃ vidvān gāṃ prāti gr̥hṇātī |
atha yōṣvidvān prati gr̥hṇātī | caṭurthamasyēndriyasyāpā krāmati ||
tasya vai varuṇasyāśvām pratijagrahuṣāḥ | pañcamamindriyasyā-pākramat
|
tamētēnaiiva pratyagr̥hṇāt | tēna vai sa pañcamamindriyasyātman-nupādhatta
|
pañcamamindriyasyātman-nupādhattē |
ya ēvaṃ vidvānaśvām prati gr̥hṇātī | 13 (10)

T.B.2.3.4.4

atha yōṣvidvān pratigr̥hṇātī | pañcamamasyēndriyasyāpā krāmati ||
tasya vai prajāpātēḥ puruṣam pratijagrahuṣāḥ |
ṣaṣṭhamindriyasyā-pākramat |
tamētēnaiiva pratyagr̥hṇāt |
tēna vai sa ṣaṣṭhamindriyasyātman-nupādhatta |
ṣaṣṭhamindriyasyātman-nupādhattē |
ya ēvaṃ vidvān puruṣam prati gr̥hṇātī | atha yōṣvidvān prati gr̥hṇātī |
ṣaṣṭhamasyēndriyasyāpā-krāmati || 14 (10)

T.B.2.3.4.5

tasya vai manōstalpām pratijagrahuṣāḥ | sapṭamamindriyasyā-pākramat |
tamētēnaiiva pratyagr̥hṇāt | tēna vai sa sapṭamamindriya-syātman-nupādhatta
|
sapṭamamindriyasyātman-nupādhattē |
ya ēvaṃ vidvāggstalpām pratigr̥hṇātī |
atha yōṣvidvān prati gr̥hṇātī | sapṭamamasyēndriyasyāpā-krāmati ||
tasya vā ūttānasyāṅgīrasasyā prāṇat pratijagrahuṣāḥ |
aṣṭamamindriyasyā-pākramat | 15 (10)

T.B.2.3.4.6

tadētēnaiṣva pratyagr̥hṇāt | tēna vai sōṣṣṭamamindriyasyātman-nupādhātē
|
aṣṭamamindriyasyātman-nupādhātē |
ya ēvaṃ vidvāna praṇat prati gr̥hṇāti |
atha yōṣvidvān pratigr̥hṇāti | aṣṭamamāsyēndriyasyāpā krāmati ||
yadvā idaṃ kiṃ cā | tath sarvā-muttāna ēvāngīrasaḥ pratyā gr̥hṇāt |
tadēnaṃ pratigr̥hītāṃ nāhīnat |
yat kiṃ cā prati gr̥hṇīyāt () |
tath sarvā-muttāna-stvāngīrasaḥ pratigr̥hṇātvityēva prati gr̥hṇīyāt |
iyāṃ vā ūttāna āngīrasaḥ | anayaiṣvinaṭ-pratigr̥hṇāti | nainagṃ hinasti ||
16 (14)
(trīyamindriyasyāpākṛāmac - caturthamindriyasyātmannupādha - ttāśvāṃ
pratigr̥hṇāti - ṣaṣṭhāmasyēndriyasyāpākṛāma -tyaṣṭamamindriyasyāpākṛāmat
- prati gr̥hṇīyāc caṭvāri ca) (A4)

Special kOrvai

(tasya vā agnēr hirānyagṃ sōmāsyā vāsastadētēnā ruḍrasya gāṃ tāmētē-
na varuṇasyāśvāṃ prajāpātēḥ puruṣaṃ manōstalpaṃ tamētēnōttānasya
tadētēnāpraṇadyad vai)
(arddhaṃ trīyamaṣṭamaṃ taccaturtham tām pañcamagṃ ṣaṣṭhagṃ śap-
tamantam |
tadētēnā dvē tāmētēnaikāṃ tamētēnā trīṇi tadētēnaikāṃ)

|| 2.3.5 anuvākaṃ 5 - praśnōttararūpō brahmaviṣayassaṃvādaḥ ||

T.B.2.3.5.1

brahmvādinō vadanti || yad-dasāhōtāraḥ satramāsāta | kēna tē gr̥hapāt-
inā ṣṣrdhnuvann | kēnā prajā āsr̥jantēti | prajāpātinā vai tē gr̥hapātinā
ṣṣrdhnuvann | tēnā prajā āsr̥janta ||
yaccaturhōtāraḥ satramāsāta | kēna tē gr̥hapātinā ṣṣrdhnuvann | kēnaśadhī-
rasr̥jantēti | sōmēna vai tē gr̥hapātinā ṣṣrdhnuvann | 17 (10)

T.B.2.3.5.2

tēnaśadhī-rasr̥janta || yat pañcāhōtāraḥ satramāsāta | kēna tē gr̥hapātinā
ṣṣrdhnuvann | kēnaiḥbhyō lōkēbhyōṣṣūrān prāṇūdanta |

kēnaiṣāṃ paśūnāvṛñjatēti | aḡninā vai tē gr̥hapātinā ṣṣrdhnuvann | tēnaiḡb-
hyō lōkēbhyōṣṣūrān-prāṇūdanta | tēnaiṣāṃ paśūnāvṛñjata || yath ṣaḡdhōtāraḡ
saṭramāsāta | kēnaḡ tē gr̥hapātinā ṣṣrdhnuvann | 18 (10)

T.B.2.3.5.3

kēnartūnā-kalpayantēti | dhātṛā vai tē gr̥hapātinā ṣṣrdhnuvann | tēnartū-
nākalpayanta || yath saṭtahōtāraḡ saṭramāsāta | kēnaḡ tē gr̥hapātinā ṣṣrdhnu-
vann | kēnaḡ suvārāyann |
kēnēmāl lōkānth-samātanvanniti |
aryamṇā vai tē gr̥hapātinā ṣṣrdhnuvann | tēnaḡ suvārāyann | tēnēmāl
lōkānth-samātanvanniti || 19 (10)

T.B.2.3.5.4

ētē vai dēvā gr̥hapātayaḡ | tān. ya ēvaṃ vidvān | apyanyasyā gārha-
patē dīkṣātē | avāntaramēva saṭriṇā-mṛdhnōti || yō vā āryamaṇam vēdā
| dānākāmā asmai prajā bhāvanti | yajñō vā āryamā | āryāvasatiritiḡ vai
tamāhuryam praśagṃsānti ||
āryā vasatirbhāvati | ya ēvaṃ vēdā || 20 (10)

T.B.2.3.5.5

yadvā idam kiṃ cā | tath sarvaṃ catūrhōtāraḡ |
catūrhōtr̥bhyōṣdhi yajñō nimirtaḡ | sa ya ēvaṃ vidvān. vivadēta | ahamēva
bhūyō vēdā | yaścaturhōtr̥ṇ. vēdēti | sa hyēva bhūyō vēdā |
yaścaturhōtr̥ṇ. vēdā || yō vai catūrhōtr̥ṇāgṃ hōtr̥ṇ. vēdā | sarvāsu prajāsv-
vannāmatti | 21 (10)

T.B.2.3.5.6

sarvā diśōṣbhijāyati | prajāpātirvai daśāhōtr̥ṇāgṃ hōtā | sōmaścaturhōtr̥ṇāgṃ
hōtā |
aḡniḡ pañcāhōtr̥ṇāgṃ hōtā |
dhātā ṣaḡdhōtr̥ṇāgṃ hōtā |
aryamā saṭtahōtr̥ṇāgṃ hōtā |
ētē vai catūrhōtr̥ṇāgṃ hōtāraḡ |
tān. ya ēvaṃ vēdā | sarvāsu prajāsvannāmatti | sarvā diśōṣbhi jāyati ()
|| 22 (10)
(ārdhnuva - nnādhnuva - nnityē - vaṃ
vēdā - tti - sarvā diśōbhi jāyati) (A5)

(vai tēnā saṭram kēnā)

m - hōtrpraśamsāprasaṅgēna kratūnāmṛtvig viśēṣavyavasthāpanam, agnihōtrasya p

T.B.2.3.6.1

prajāpātiḥ prajāḥ sṛṣṭvā vyāśragṃsata |
sa hr̥dayam bhūtōśśayat | ātman̄. hā(3) ityahvāyat | āpaḥ pratyāśṛṇvann
| tā agnihōtrēnaiḥ yajñakratunōpā paryāvartanta |
tāḥ kusindhā mupāuhann | tasmādagnihōtrasyā yajñakratōḥ | ēkā ṛtvik ||
caṭuṣkr̥tvōśhvāyat |
agnir-vāyu-rāditya-ścandramāḥ | 23 (10)

T.B.2.3.6.2

tē pratyāśṛṇvann | tē darsāpūrṇamāsābhyāmēva yajñakratunōpā paryāvār-
tanta |
ta upāuhagg-ścaṭvāryaṅgāni | tasmād-darsāpūrṇamāsāyōr yajñakratōḥ |
caṭvārā ṛtvijāḥ || pañca kr̥tvōśhvāyat | paśavaḥ pratyāśṛṇvann | tē catur-
māsyairēva yajñakratunōpā paryāvartanta |
ta upāuhāḥ lōmā chavīm māgṃsamasthi majjānām | tasmāccāturmāsyānām
yajñakratōḥ | 24 (10)

T.B.2.3.6.3

pañcartvijāḥ || ṣaṭkr̥tvōśhvāyat | ṛtavaḥ pratyāśṛṇvann | tē paśubandhē-
naiḥ yajñakratunōpā paryāvartanta |
ta upāuhanth-stanāvāṇḍau śisnamavāñcam prāṇam | tasmāt-paśubandhasyā
yajñakratōḥ | ṣaḍṛtvijāḥ || sapta kr̥tvōśhvāyat | hōtrāḥ pratyāśṛṇvann | tāḥ
saumyēnaiḥvadhvarēṇā yajñakratunōpā paryāvartanta | 25 (10)

T.B.2.3.6.4

tā upāuhanth-saptaśirṣaṇyān-prāṇān |
tasmāth-saumyasyādhvarasyā yajñakratōḥ |
sapta hōtrāḥ prācīrvaśaṭkurvanti || daśa kr̥tvōśhvāyat | tapaḥ pratyāśṛṇōt |
tat-karmānaiḥ sāmvaṭhsarēṇā sarvairyajñakratubhirupā paryāvartata |
tath sarvāmātmāna-mapārivarga-mupāuhat |
tasmāth- samvaṭhsarē sarvē yajñakratavōśvāruddhyantē ||
tasmād-daśāhōtā catūrhōtā | pañcāhōtā ṣaḍdhōtā saptahōtā () |
ēkāhōtrē baḷigṃ hāranti | harāntyasmai prajā baḷim |

aināmaprātikhyātāṃ gacchati | ya ēvaṃ vedaḥ || 26 (14)

(cāndramā - ścāturmāsyānāṃ yajñakratō - rādhvarēṇā yajñakratunōpā
paryāvartanta - saptahōtā catvāri ca) (A6)

|| 2.3.7 anuvākaṃ 7 - agnihōtrasya sarvakaturudbhāvasādhanēna praśamsā ||

T.B.2.3.7.1

prajāpātiḥ puruṣa-masṛjata | sōṣgnirābravīt |
mamāya-mannāmastviti | sōṣbibhēt | sarvaṃ vai māsyam pradhākṣyatīti |
sa ētāgg-ścāturhōtrnātma-sparāṇānapasyat | tānājuhōt |
tairvai sa ātmānā-masprṇōt || yadāgnihōtram juhōti | ēkāhōtāramēva tad-
yajñakratu-māpnōtyagnihōtram | 27 (10)

T.B.2.3.7.2

kusīndham cātmanāḥ sprṇōti | ādityasyā ca sāyūjyam gacchati || caturun-
nāyati | cāturhōtāramēva tad-yajñakratu-māpnōti darśapūrṇamāsau |
catvāri cātmanōṣṅgāni sprṇōti | ādityasyā ca sāyūjyam gacchati || catu-
runnāyati | samitpāñcamī | pañcāhōtāramēva tad-yajñakratu-māpnōti cā-
turmāsyāni |
lōmā chavīm māgṃsamasthi majjānām | 28 (10)

T.B.2.3.7.3

tāni cātmanāḥ sprṇōti | ādityasyā ca sāyūjyam gacchati || caturunnāyati |
dvirjuhōti |
ṣaḍhōtāramēva tad-yajñakratu-māpnōti paśubandham | stanāvāṇḍau śiś-
namavāñcam prāṇam | tāni cātmanāḥ sprṇōti |
ādityasyā ca sāyūjyam gacchati | caturunnāyati | dvirjuhōti | 29 (10)

T.B.2.3.7.4

samith saptaṃ | saptahōtāramēva tad-yajñakratu-māpnōti saumya-mādhvaram
| sapta cātmanāḥ śirṣaṇyān-prāṇānth-sprṇōti |
ādityasyā ca sāyūjyam gacchati || caturunnāyati |
dvirjuhōti | dvirnimārṣti | dviḥ prāśnāti |
daśāhōtāramēva tad-yajñakratu-māpnōti samvathsaram | sarvaṃ cātmanā-
mapārivargagg sprṇōti () | ādityasyā ca sāyūjyam gacchati || 30 (11)

|| 2.3.8 anuvākam 8 - sṛṣṭisādhanatvēna hōṭṛmantrāsāmarthya praśamsā ||

T.B.2.3.8.1

[(apākrāmata garbhīnyaḥ) is only instructiōn , nōt a mantra]
prajāpāti-rakāmayata prajāyēyēti | sa tapōstapyata | sōsttarvānabhavat |
sa haritaḥ śyāvōsbhavat | tasmāth-stryāntarvātnī | hariṇī satī śyāvā bhāvati |
|
sa vijāyāmānō garbhēnātāmyat |
sa tāntaḥ kṛṣṇaḥ śyāvōsbhavat |
tasmāt tāntaḥ kṛṣṇaḥ śyāvō bhāvati |
tasyāsūrēvājīvat | 31 (10)

T.B.2.3.8.2

tēnāsūnāssūrānasṛjata | tadasūrāṇā-masurātvam |
ya ēvamasūrāṇā-masurātvam veda | asūmānēva bhāvati | nainamasūrjahāti
|| sōssūrānth sṛṣṭvā pitēvāmanyata | tadanū pitṛnāsṛjata |
tat-pitṛnām pitṛtvam | ya ēvam pitṛnām pitṛtvam veda | pitēvaiiva svānām
bhāvati | 32 (10)

T.B.2.3.8.3

yantyāsya pitarō havām || sa pitṛnth sṛṣṭvā smānasyat | tadanū manuṣyā-
nasṛjata | tanmanuṣyāṇām manuṣyātvam |
ya ēvam manuṣyāṇām manuṣyātvam veda | maṇasyēva bhāvati | nainam
manūrjahāti || tasmai manuṣyānth sasṛjānāyā | divā dēvatrā sbhavat |
tadanū dēvānasṛjata () | tad-dēvānām dēvatvam | ya ēvam dēvānām
dēvatvam veda |
divā haivāsyā dēvatrā bhāvati ||
tāni vā ētāni catvāryambhāgṃsi |
dēvā manuṣyāḥ pitarōssūrāḥ ||
tēṣu sarvēṣvambhō nabhá iva bhāvati |
ya ēvam veda || 33 (17)
(ajīvath - svānām bhāvati - dēvānasṛjata sapta cá) (A8)

T.B.2.3.9.1

[(yathāsthānaṃ gārbhiṇyāḥ) is only instruction , nōt a mantra]
brahṃavādinō vadanti | yō vā imaṃ vidyāt | yatōṣyaṃ pavātē | yadābhi
pavātē | yadābhi saṃpavātē | sarvaṃmāyūriyāt | na purā ṣṣyūṣaḥ pramiyēta
| paśumānth syāt | vindētā prajāṃ ||
yō vā imaṃ vēdā | 34 (10)

T.B.2.3.9.2

yatōṣyaṃ pavātē | yadābhi pavātē | yadābhi saṃpavātē | sarvaṃmāyūrēti |
na purāṣṣyūṣaḥ pramiyatē | paśumān bhāvati | vindatē prajāṃ ||
adbhyaḥ pavātē | apōṣbhi pavātē | apōṣbhi saṃpavātē || 35 (10)

T.B.2.3.9.3

asyāḥ pavātē | imāmaḥbhi pavātē | imāmaḥbhi saṃpavātē | agnēḥ pavātē |
agnimaḥbhi pavātē | agnimaḥbhi saṃ pavātē | antarikṣāt pavātē |
antarikṣamaḥbhi pavātē | antarikṣamaḥbhi saṃ pavātē | ādityāt pavātē | 36
(10)

T.B.2.3.9.4

ādityamaḥbhi pavātē | ādityamaḥbhi saṃ pavātē | dyōḥ pavātē | divāmaḥbhi
pavātē || divāmaḥbhi saṃ pavātē | digbhyaḥ pavātē | diśōṣbhi pavātē |
diśōṣbhi saṃ pavātē | sa yat-purastādvātī |
prāṇa ēva bhūtvā purastādvātī | 37 (10)

T.B.2.3.9.5

tasmāt-purastā-dvāntām | sarvāḥ prajāḥ prati nandanti | prāṇō hi priyaḥ
prajānām | prāṇa iva priyaḥ prajānām bhavati | ya ēvaṃ vēdā | sa vā ēṣa
prāṇa ēva || atha yad-dakṣiṇatō vātī |
mātariśvaiva bhūtvā dakṣiṇatō vātī | tasmād-dakṣiṇatō vāntām vidyāt |
sarvā diśā āvātī | 38 (10)

T.B.2.3.9.6

sarvā diśōṣnu vivātī | sarvā diśōṣnu samvātīti |
sa vā ēṣa mātariśvaiva || atha yat-paścādvātī |

pavāmāna ēva bhūtvā paścādvāti | pūtamāsmā āhānti | pūtamupāharanti
| pūtamāsnāti | ya ēvaṃ veda | sa vā ēṣa pavāmāna ēva || 39 (10)

T.B.2.3.9.7

athā yadūttarātō vāti | savitaiva bhūtvōttarātō vāti | savitēva svānām
bhavati | ya ēvaṃ veda | sa vā ēṣa savitaiva || tē ya ēnam purastādāyantā-
mupa vadānti | ya evāsyā purastāt-pāpmanāḥ | tāggstē spaḥnanti | purastāditārā
pāpmanāḥ sacantē ||
athā ya ēnam dakṣiṇata āyantā-mupa vadānti | 40 (10)

T.B.2.3.9.8

ya evāsyā dakṣiṇataḥ pāpmanāḥ | tāggstē spaḥnanti | dakṣiṇata itārān
pāpmanāḥ sacantē ||
athā ya ēnam paścādāyantā-mupa vadānti |
ya evāsyā paścāt-pāpmanāḥ | tāggstē spaḥnanti |
paścāditārān-pāpmanāḥ sacantē ||
athā ya ēnamuttarāta āyantāmupa vadānti |
ya evāsyōttarataḥ pāpmanāḥ |
tāggstē spaḥnanti | 41 (10)

T.B.2.3.9.9

uttarāta itārān pāpmanāḥ sacantē ||
tasmā dēvaṃ vidvān | vīvā nr̥tyēt | prēvā calēt | vyasyēvākṣyau bhāṣēta
| maṅṭayēdiva | krāthayēdiva | śr̥ngāyētēva || uta mōpavadēyuh | uta mē
pāpmanā-mapāhanyuriti () || sa yām diśaḡṃ sanimēṣyanth-syāt | yadā tam
diśam vātō vāyāt | athā pravēyāt | pra vā dhāpayēt (dhāvayēt) |
sātamēva rāditaṃ vyūḍham gandhamabhi pracyāvatē |
āṣya tam jānapadam pūrvā kīrtirgacchati ||
dānakāmā asmai prajā bhāvanti | ya ēvaṃ veda || 42 (18)
(veda - sampāvata - ādityāt pāvatē - vātyā - vātyē - ṣa pavāmāna ēva
- dakṣiṇata āyantāmupa vadān - tyuttarataḥ pāpmanāstāggstē spaḥnā -
ntityaṣṭau cā) (A9)

|| 2.3.10 anuvākam 10 - daśahōtrmantrāṇām kāmyaprayōgaḥ ||

T.B.2.3.10.1

prajāpātiḥ sōmagṃ rājānamasṛjata ।

taṃ trayō vēdā anvāsṛjanta । tān. hastēskuruta । atha ha sītā sāvitrī ।
sōmagṃ rājānam cakamē ।

śraddhāmu sa cakamē । sā hā pitarāṃ prajāpāti-mupāsasāra । taṃ hōvāca
। namastē astu bhagavaḥ । upā tvāśyāni । 43 (10)

T.B.2.3.10.2

pra tvā padyē ॥ sōmagṃ vai rājānam kāmāyē । śraddhāmu sa kāmāyata itī
। tasyā u ha sthāgaramālaṅkāraṃ kālpayitvā ।
daśāhōtāraṃ purastād-vyākhyāyā । catūrhōtāraṃ dakṣiṇataḥ । pañcā hōtāraṃ
paścāt । śaddhōtāra-muttarataḥ । saptahōtāra-mupariṣṭāt ।
sambhāraiśca patnibhiśca mukhēślaṅkṛtyā । 44 (10)

T.B.2.3.10.3

āśsyārdham vāvrāja । tāṃ hōdikṣyōvāca । upa māśsvartasvēti । taṃ
hōvāca । bhōgaṃ tu ma ācakṣva । ētan ma ācakṣva ।
yattē pāṇāviti । tasyā u ha trīn. vēdān pradādu ।
tasmādu ha striyō bhōgamaiva hārayantē ॥
sa yaḥ kāmāyēta priyaḥ syāmiti । 45 (10)

T.B.2.3.10.4

yaṃ vā kāmāyēta priyaḥ syāditi ।
tasmā ētagg sthāgara-mālaṅkāraṃ kālpayitvā ।
daśāhōtāraṃ purastād-vyākhyāyā । catūrhōtāraṃ dakṣiṇataḥ । pañcāhōtāraṃ
paścāt । śaddhōtāra-muttarataḥ । saptahōtā-ramupariṣṭāt ।
sambhāraiśca patnibhiśca mukhēślaṅkṛtyā । āśsyārdham vrājēt । priyō
haiva bhāvati () ॥ 46 (10)
(ayā - nyalāṅkṛtyā - syāmiti - bhavati) (A10)

॥ 2.3.11 anuvākaṃ 11 - daśāhōtrādimantranāmnāṃ pravṛttinimittam ॥

T.B.2.3.11.1

brahmātman-vadāsṛjata । tadākāmāyata । samātmanā padyēyēti । ātman-
nātman-nityāmantrayata । tasmai daśāmagṃ hūtaḥ pratyāśṛṇōt । sa daśāhūtōsb-

havat | daśáhūtō ha vai nāmaīṣaḥ | taṃ vā ētaṃ daśáhūtagṃ santām |
daśáhōtētyācākṣatē parōkṣēṇa |
parōkṣāpriyā iva hi dēvāḥ || 47 (10)

T.B.2.3.11.2

ātmaṇ-nātmaṇ-nityāmāntrayata | tasmai saptamagṃ hūtaḥ pratyáśrñōt |
sa saptahūtōṣbhavat | saptahūtō ha vai nāmaīṣaḥ |
taṃ vā ētagṃ saptahūtagṃ santām | saptahōtētyācākṣatē parōkṣēṇa |
parōkṣāpriyā iva hi dēvāḥ || ātmaṇ-nātmaṇ-nityāmāntrayata | tasmai ṣaṣṭhagṃ
hūtaḥ pratyáśrñōt | sa ṣaḍdhūtōṣbhavat | 48 (10)

T.B.2.3.11.3

ṣaḍdhūtō ha vai nāmaīṣaḥ | taṃ vā ētagṃ ṣaḍdhūtagṃ santām | ṣaḍdhōtē-
tyācākṣatē parōkṣēṇa | parōkṣāpriyā iva hi dēvāḥ ||
ātmaṇ-nātmaṇ-nityāmāntrayata | tasmai pañcamagṃ hūtaḥ pratyá śrñōt |
sa pañcā hūtōṣbhavat | pañcāhūtō ha vai nāmaīṣaḥ |
taṃ vā ētaṃ pañcāhūtagṃ santām | pañcāhōtētyācākṣatē parōkṣēṇa | 49
(10)

T.B.2.3.11.4

parōkṣāpriyā iva hi dēvāḥ || ātmaṇ-nātmaṇ-nityāmāntrayata | tasmai caturthagṃ
hūtaḥ pratyáśrñōt | sa catúrhūtōṣbhavat |
catúrhūtō ha vai nāmaīṣaḥ | taṃ vā ētaṃ catúrhūtagṃ santām | catúrhōtē-
tyācākṣatē parōkṣēṇa | parōkṣāpriyā iva hi dēvāḥ ||
tamābravīt | tvam vai mē nēdiṣṭhagṃ hūtaḥ pratyáśrausīḥ () | tvayai-
nānākhyātāra itī | tasmānnu haināgg-ścatúrhōtāra ityācākṣatē |
tasmā-cchuśrūsuḥ puṭraṇāgṃ hr̥dyátamaḥ | nēdiṣṭhō hr̥dyátamaḥ |
nēdiṣṭhō brahmaṇō bhavati | ya ēvaṃ vēdā || 50 (16)
(dēvāḥ - ṣaḍdhūtōṣbhavat - pañcāhōtētyācākṣatē parōkṣēṇā - śrausīḥ ṣaṭcā)
(A11)

PrapATaka kOrvai with starting words of 1 to11 anuvAkams :-

(brahmavādināḥ kiṃ - dakṣiṇām - yō vā avidvān - tasya vai - brāhmavādinō
yad daśáhōtārah - prajāpāti vyaśraṃ - prajāpātiḥ puruṣaṃ - prajāpātirakā-
mayata sa tapaḥ sōṣntarvān - brahmavādinō yō vā imaṃ
vidyāt - prajāpātiḥ sōmagṃ rājānaṃ - brahmāt maṇvadēkādaśa)

kOrvai with starting words of 1, 11, 21 series of daSinis :-

(brahṁavādina - stasya vā agnēr - yadvā idam kimcā - prajāpātirakāmayata
-ya ēvāsyā dakṣiṇataḥ pāñcāśat)

first and last word - 2nd aShTakam 3rd prapATakam :-

(brahṁavādinō - ya ēvam vēdā)

॥ hariḥ oṃ ॥

॥ kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya brāhmaṇē dvitīyāṣṭakē tṛtīyaḥ prapāṭhakaḥ
samāptaḥ ॥

ōṃ namaḥ paramātmanē, śrī mahāgaṇapatayē namaḥ
śrī gurubhyō namaḥ, haṛiḥ ōṃ

dvitīyāṣṭakē caturthaḥ prapāṭhakaḥ - upahōmā

॥ 2.4.1 anuvākaṃ 1 - upahōmāḥ ॥

T.B.2.4.1.1

juṣṭō damūnā atithirdurōṇē |
īmaṃ nō yajñamupā yāhi vidvān |
viśvā agnēsbhi yujō vihatyā |
śatrūyatāmābhārā bhōjanāni ||
agnē śarddhā mahatē saubhāgāya |
tavā dyumnānyūttamāni santu |
saṃ jāspatyagṃ suyamamā kṛṇuṣva | śatrūyatāmābhitiṣṭhā mahāgṃsi ||
agnē yō nōsbhitō janāḥ |
vṛkō vārō jighāgṃsati | 1 (10)

T.B.2.4.1.2

tāggstvam vṛtrahañjahi | vasvasmabhya-mābhāra || agnē yō nōsbhidāsāti
| samānō yaśca niṣṭyāḥ |
iddhmasyēva prakṣāyātaḥ | mā tasyōcchēṣi kiñcana || tvamīndrābhībhūrāsi
| dēvō vijñātavīryaḥ |
vṛtrahā pūrucētānaḥ || apa prācā indra viśvāgṃ amitrān | 2 (10)

T.B.2.4.1.3

apāpācō abhibhūtē nudasva | apōdicō apā sūradharācā ūrau | yathā tava
śarmanmadēma || tamindrāṃ vājayāmasi | mahē vṛtrāya hantāvē |
sa vṛṣā vṛṣabhō bhūvat || yujē rathāṃ gavēśanaḡṃ haribhyām |
upa brahmāni jujuṣāṇa-māsthuh | vibādhiṣṭāsyā rōdāsī mahitvā | indrō
vṛtrānyāpratī jāghānvān || 3 (10)

T.B.2.4.1.4

havyavāhā-mabhimātiṣāśhām | rakṣōhanaṃ pṛtānāsu jiṣṇum | jyōtiṣman-
taṃ dīdyātaṃ purāndhim | agnigṃ sviṣṭakṛtamā hūvēma ||
sviṣṭamagnē abhi tat pṛṇāhi | viśvā dēva pṛtānā abhiṣya | urum naḥ
panthām pradiśanvi bhāhi | jyōtiṣmaddhēhyajarām na āyuh ||
tvāmāgnē haviṣmāntaḥ | dēvaṃ martāsa īdatē | 4 (10)

T.B.2.4.1.5

manyē tvā jātavēdasam | sa havyā vākṣyāṣṇuṣak || viśvāni nō durgahā jā-
tavēdah | sindhum na nāvā dūrītāstiparṣi | agnē atrivan manāsā grṇānaḥ
| asmākam bōddhyavitā tanūnām || pūṣā gā anvētu naḥ | pūṣā rākṣat-
varvataḥ | pūṣā vājagm sanōtu naḥ || pūṣēmā āśā anuvēda sarvāḥ | 5
(10)

T.B.2.4.1.6

sō asmāgṃ abhāyatamēna nēṣat | svastidā aghṛṇiḥ sarvāvīraḥ | aprāyuc-
chan pura ētu prajānann || tvamāgnē saprathā asi | juṣṭō hōtā varēṇyaḥ
| tvayā yajñam vitānvatē || agnī rakṣāgṃsi sēdhati | śukraśōcīramartyaḥ |
śuciḥ pāvaka īdyāḥ || agnē rakṣāṇō agmhasaḥ | 6 (10)

T.B.2.4.1.7

pratiṣma dēva rīṣataḥ | tapiṣṭhairajarō daha || agnē hāgṃsi nyātriṇām |
dīdyan martyēṣvā |
svē kṣayē śucivrata || ā vāta vāhi bhēṣajam |
vi vāta vāhi yadrapāḥ | tvagmhi viśva bhēṣajaḥ | dēvānām dūta iyāsē ||
dvāvīmau vātā vātaḥ | 7 (10)

T.B.2.4.1.8

ā sindhōrā pārāvataḥ | dakṣam mē anya āvātu |
parāṣnyō vātu yadrapāḥ || yadaḍō vāta tē grhē | amṛtāsyā nīdhirhitaḥ |
tatō nō dhēhi jīvasē | tatō nō dhēhi bhēṣajam | tatō nō mahā āvāha || vāta
āvātu bhēṣajam | śambhūr māyō bhūrnō hṛdē | 8 (10)

T.B.2.4.1.9

praṇa āyūgṃṣi tāriṣat || tvamāgnē ayāṣsi | ayā sanmanāsā hitaḥ | ayā
san.havyamūhiṣē | ayā nō dhēhi bhēṣajam || iṣṭō agnirāhūtaḥ |
svāhākṛtaḥ pipartu naḥ | svagā dēvēbhyā idam namaḥ || kāmō bhūtasya
bhavyāsyā | samrādēkō virājati | 9 (10)

T.B.2.4.1.10

sa idam prati paprathē | rtūnuth sṛjatē vaśī ||
kāmastadagrē samāvartatādhi | manāsō rētaḥ prathamam yadāsīt | satō
bandhumasāti nirāvindann | hṛdi pratiṣyā kavayō manīṣā || tvayā manyō
sarathā-mārujantaḥ |

harṣāmāṅsō dhr̥ṣatā mārutvaḥ | tigmēṣava āyūdhā sagṃśísānāḥ | up-
aprayānti narō agnirūpāḥ || 10 (10)

T.B.2.4.1.11

maṅyurbhagō maṅyurēvāsā dēvaḥ | maṅyur hōtā varuṇō viśvavēdāḥ |
maṅyur viśā īdatē dēvayantiḥ | pāhi nō manyō tapāsā śramēṇa ||
tvamāgnē vratabhrcchuciḥ | dēvāgṃ āsādayā iha |
agnē havyaḥ vōdhavē || vratā nu bibhrādvratapā adābhyah | yajā nō
dēvāgṃ ajarāḥ suvirāḥ |
dadhad-ratnāni suvidānō āgnē () |
gōpāya nō jīvasē jātavēdah || 11 (11)
(jighāgṃsa - tyamitrā - űjaghānvā - nīdatē - sarvā - agṃhāsō - vātō - hrdē
- rāja - tyagnirūpāḥ - suvidānō āgna ekam ca) (A1)

|| 2.4.2 anuvākam 2 - upahōmāḥ ||

T.B.2.4.2.1

cakṣuṣō hētē manāsō hētē | vācō hētē brahmaṇō hētē | yō māḥghāyu-
rābhīdāsāti | tamāgnē mēnyāsmēniṃ kṛṇu ||
yō mā cakṣuṣā yō manāsā | yō vācā brahmaṇā ḥghāyu-rābhīdāsāti |
tayāḥgnē tvam mēnyā | amumāmēniṃ kṛṇu || yat kimcāsau manāsā yaccā
vācā | yajñair juhōti yajūṣā havirbhiḥ | 12 (10)

T.B.2.4.2.2

tan mṛtyur nirṛtyā samvidānaḥ | purāḥḥdiṣṭādāhūtīrasya hantu ||
yātudhānā nirṛtirādu rakṣāḥ | tē āsyagṃnam tvanṛtēna satyam | indrēṣitā
ājyāmasya mathnantu | mātath-samṛddhi yadaṣau karōti ||
hanmi tēḥam kṛtagṃ haviḥ | yō mē ghōramacī kṛtaḥ | apāñcau ta ubhau
bāhū | apānāhyāmyāsyām || 13 (10)

T.B.2.4.2.3

apānāhyāmi tē bāhū | apānāhyāmyāsyām | agnēr dēvasya brahmaṇā |
sarvām tēḥsvadhiṣam kṛtam || purā ḥmuṣyā vaṣatkārāt | yajñam dēvēṣū
naskṛdhi | sviṣṭamaśmākam bhūyāt | māḥsmān prāpan-narātayah || anti
dūrē satō āgnē | bhrātṛvyasyā ḥbhīdāsataḥ | 14 (10)

T.B.2.4.2.4

vaṣaṭkārēṇa vajrēṇa | kr̥tyāgṃ hānmi kṛtāmaḥam || yō mā naktam divā
sāyam | prātaścāhnō nipīyāti | adyā tamindra vajrēṇa | bhrātr̥vyam pā-
dayāmasi || indrāsyā gr̥hōṣsi tam tvā | prapādyē saguḥ sāsvaḥ | saha
yanmē asti tēnā || idē agniṃ vipāscitām | 15 (10)

T.B.2.4.2.5

girā yajñasya sādhanam | śruṣṭivānam dhītāvānam || agnē śakēmā tē vayam
| yamam dēvasyā vājinah | atī dvēṣāgṃsi tarēma ||
avātam mā samānasau samōkasau | sacētasau sarētasau | ubhau māmā-
vatam jātavēdasau | śivau bhāvatamadya nah || svayam kṛṇvānah sugamaprayā-
vam | 16 (10)

T.B.2.4.2.6

tigmaśṛṅgō vṛṣabhaḥ sōśucānah | pratnagṃ sadhastha-manupaśyāmānah
| ā tantumāgnir-divyam tātāna || tvam nāstantūruṭa sētūagnē |
tvam panthā bhavasi dēvayānah | tvayā agnē pṛṣṭham vayamārūhēma |
athā dēvaiḥ sādhamādām madēma || udūttamam mūmugdhi nah | vi pāsām
maddhyamam cṛta | avādhamāni jīvasē || 17 (10)

T.B.2.4.2.7

vayagṃ sōma vratē tava | manāstanūṣu bibhrātaḥ | prajā vāntō aśīmahi
|| indrāṇī dēvī subhagā supatnī | udagṃsēna patividyē jigāya |
triṃśadāsyā jaghanam yōjānāni | upastha indragḥ sthaviram bibharti ||
sēnā ha nāmā pṛthivī dhānañjayā | viśvavyācā aditiḥ sūryātvak |
indrāṇī dēvī prāsahā dadānā | 18 (10)

T.B.2.4.2.8

sā nō dēvī suhavā śarmā yacchatu || ā tvā śhārṣamāntarābhūḥ | dhru-
vastīṣṭhāvicācaliḥ | viśastvā sarvā vāñchantu | mā tvad-rāṣṭra-madhībhraśat
|| dhruvā dyaur ddhruvā pṛthivī |
dhruvam viśvāmīdam jagāt | dhruvā ha parvatā imē | dhruvō rājā viśā-
mayam || ihaivaidhi mā vyāthiṣṭhāḥ | 19 (10)

T.B.2.4.2.9

parvatā ivā vicācaliḥ | indrā ivēha dhruvastīṣṭha | iha rāṣṭra-mūdhārāya ||
abhitiṣṭha pṛtanyataḥ | adhārē santu śatravaḥ | indrā iva vṛtrahātiṣṭha |

apah kṣētrāṇi sajaṃyanṅ ḥ ḥ indrā ēṇamadīdharat | dhruvaṃ dhruvēṇā
haviṣā | tasmai dēvā adhibravann () | ayaṃ ca brahmāṇaspatiḥ ḥ 20
(11)

(hāvīrbhī - rāsyā - mabhi dāsātō - vipāścita - maprāyāvaṃ - jīvasē - dadānā
- vyathiṣṭhā - bravānnēkāṃ ca)

(A2)

ḥ 2.4.3 anuvākaṃ 3 - upahōmāḥ ḥ

T.B.2.4.3.1

juṣṭī narō brahmāṇā vaḥ pitṛṇām | akṣāṃavyayaṃ na kilā riṣātha |
yacchakvārīṣu brhātā ravēṇa | indrē śuṣmāmadādhāthā vasiṣṭhāḥ ḥ
pāvākā naḥ sarāsvatī | vājēbhir-vājīnīvatī |
yajñam vaṣṭu dhiyā vāsuḥ ḥ sarāsvatyabhi nō nēṣi vasyāḥ | mā pāspharīḥ
payāsā mā na ā dhāk | juṣasvā naḥ sakhyā vēśyā ca | 21 (10)

T.B.2.4.3.2

mā tvatkṣētrā-ṇyarāṇāni ganma ḥ vrñjē hāvīrnamāsā barhiraṅnau | ayāmi
srug ghṛtavatī suvrktiḥ | amyākṣi sadma sadānē pṛthivyāḥ |
asrāyi yajñam sūryē na cakṣuḥ ḥ ihārvāñcamatihvayē | indram jaitrāya
jētāvē | asmākāmastu kēvālah ḥ
arvāñcamindrāmamutō havāmahē |
yō gōjid-dhānaji-dāsvajidyah | 22 (10)

T.B.2.4.3.3

imaṃ nō yajñam vihavē juṣasva | aṣya kūrṃō harivō mēdināṃ tvā ḥ
asāmṛmṣṭō jāyasē mātrvōḥ śuciḥ | mandrah kavirudātiṣṭhō vivāsvataḥ |
ghṛtēnā tvā Svarddhayannagna āhuta | dhūmastē kēturābhavad-dīvi śritāḥ
ḥ
agniragrē prathamō dēvatānām | samyātānā-muttamō viṣṇūrāsīt | ya-
jāmānāya pariṅrhyā dēvān | dīkṣayēdagm hāvīrāgacchatam naḥ ḥ 23 (10)

T.B.2.4.3.4

agnīścā viṣṇō tapā uttamam mahah | dīkṣāpālēbhyō vanātāgṃ hi śākrā |
viśvair dēvair yajñiyaiḥ samvidānau | dīkṣāmasmai yajāmānāya dhattam ḥ

pratad-viṣṇuḥ stavatē vīryāya | mrgō na bhīmaḥ kūcarō giriṣṭhāḥ | yasyōruṣū
triṣu vikramāṇeṣu | adhikṣiyanti bhuvanāni viśvā ||
nū martō dayatē saniṣyan. yaḥ | viṣṇāva urugāyāya dāśāt | 24 (10)

T.B.2.4.3.5

pra yaḥ satrācā manāsā yajā tai | ētāvantaṃ naryāmāvivāsāt || vicākramē
pṛthivīmēṣa ētām | kṣētrāya viṣṇur manūṣē daśasyann |
dhruvāsō asya kīrayō janāsaḥ | urukṣitigṃ sujanimā cakāra || trirdēvaḥ
pṛthivīmēṣa ētām | vicākramē śatarcāsam mahitvā |
pra viṣṇu-rastu tavaṣasta viyān |
tvēṣagḥ hyāsyā sthavīrasyā nāmā || 25 (10)

T.B.2.4.3.6

hōtāraṃ citrarātha-madhvarasyā | yajñasyā yajñasya kētugṃ ruśāntam |
pratyārddhiṃ dēvasyā dēvasya maḥnā | śriyā tvāṣgnimatithiṃ janānām ||
ā nō viśvābhirūtibhiḥ sajōṣāḥ | brahmā juṣāṇō hāryaśva yāhi | varivṛjath
sthavīrēbhiḥ suśipra | asmē dadhad-vṛṣāṇagṃ śuśmāindra ||
indrāḥ suvarṣā janayannahāni |
jigāyōsigbhiḥ pṛtānā abhiśrīḥ | 26 (10)

T.B.2.4.3.7

prārōcayanmanāvē kētumahnām | avindajjyōtir-brhatē raṇāya || aśvinā-
vavāsē nihvāyē vām | ā nūnam yātagṃ sukṛtāyā viprā |
prātaryuktēnā suvṛtā rathēna | upāgacchatamavasā ṣṣgātam naḥ ||
aviṣṭam dhīṣvaśvinā na āsu | prajāvad-rētō ahrāyam nō astu | āvām tōkē
tanāyē tūtūjānāḥ | suratnāsō dēvavitim gamēma || 27 (10)

T.B.2.4.3.8

tvagṃ sōma kratubhiḥ sukratūrbhūḥ | tvam dakṣaiḥ sudakṣō viśvavēdāḥ
| tvam vṛṣā vṛṣatvēbhīr mahitvā | dyumnēbhīr-dyumnayābhavō nṛcakṣāḥ ||
aśādham yuthsu pṛtānāsu paprim | suvara.śāmaphsvām vṛjanāsyā gōpām
| bhārēṣujāgṃ sukṣitigṃ
suśravāsam | jayāntam tvāmanū madēma sōma ||
bhavā miṭrō na sēvyō ghṛtāsūtiḥ |
vibhūtadyumna ēvayā ū saprathāḥ | 28 (10)

T.B.2.4.3.9

adhā tē viṣṇō vīduṣācīdṛdhyāḥ | stōmō yajñasya rāddhyō haṁviṣmātaḥ || yaḥ
pūrvyāyā vēdhasē navīyasē | sumajjānayē viṣṇāvē dadāśati | yō jātamaṣya
māhatō mahi bravāt | sēduḥ śravōbhir-yujyāṁ cidabhyāsat ||
tamū stōtāraḥ pūrvyaṁ yathā vīda ṛtasyā | garbhagṁ haṁviṣā pipartana |
āṣṣyā jānantō nāmā cidvivaktana |
brhattē viṣṇō sumatiṁ bhājāmahē || 29 (10)

T.B.2.4.3.10

imā dhānā ghṛtasnuvāḥ | harī ihōpāvakṣataḥ | indragṁ sukhatāmē rathē
|| ❖ēṣa brahmā[1]❖, pra tē mahē | vīdathē śagṁsiṣagṁ harī |
ya ṛtviyaḥ pra tē vanvē | vanuṣō haryataṁ madām | indrō nāmā ghṛtam
na yaḥ | haribhiścāru sēcātē | śrutō gaṇa ā tvā viśantu | 30 (10)

T.B.2.4.3.11

harivarpaṣaṁ girāḥ || ācārṣaṇiprā vṛṣabhō janānām | rājā kṛṣṭīnām pūruhūta
indrāḥ | stūtaḥ śrāvāsyannavaśōpāmādrīk |
yuktvā harī vṛṣaṇā ṣṣyāhyarvān ||
pra yath sindhāvaḥ praśavaṁ yadāyanā | āpāḥ samudragṁ ratthyēva jag-
muḥ |
atāścīdindraḥ sadāsō varīyān |
yadīgṁ sōmah pṛṇātī dugdhō agṁśuh ||
hvayāmasi tvēndrā yāhyarvān | 31 (10)

T.B.2.4.3.12

arāṁ tē sōmāstanuvē bhavāti | śatākratō mādayāsvā sūtēṣu | prāsmāgṁ
āva pṛtānāsu pra yuthsu || indrāya sōmah praḍivō vidānāḥ |
ṛbhur-yēbhīr-vṛṣāparvā-vihāyāḥ | praṇamyamāṇān prati ṣugṛbhāya |
indra pibā vṛṣādhūtasya vṛṣṇāḥ || ahēḍamāṇa upāyāhi yajñam |
tubhyāṁ pavanta indāvaḥ sūtāsāḥ |
gāvō na vājrinth svāmōkō acchā | 32 (10)

T.B.2.4.3.13

indrāgāhi prathamō yajñiyānām || yā tē kākuth sukṛtā yā varīṣṭhā | yayā
śāsvatpibāsi madhvā ūrmim | tayā pāhi pra tē
adhvaryurāsthāt | saṁ tē vajrō vartatāmindra gavyuḥ || prātaryujā vibōd-
haya | aśvināvēha gacchatam | aṣya sōmāsyā pītayē || prātaryāvāṇā
prathamā yajadhvam | purā grddhrādarāruṣaḥ pibāthaḥ () |

prātarhi yajñamaśvinā dadhātē | praśagṃ santi kavayaḥ pūrvabhājāḥ ||
 prātaryājadhvamaśvinā hinōta | na sāyamāsti dēvayā ajūṣtam |
 utānyō asmad-yājatē vicāyaḥ |
 pūrvāḥ pūrvō yajāmānō vanīyān || 33 (16)
 (cā - śvajidyō-gacchataṃ nō - dāśan - nāmā - bhīsrīr - gāmēma - saprathā
 - bhajāmahē - viśantu - yāhyārvān - cchā - pibāthāḥ ṣaṭcā) (A3)

|| 2.4.4 anuvākaṃ 4 - upahōmāḥ ||

T.B.2.4.4.1

naktaṃ jātāśsyōśadhē | rāmē kṛṣṇē asikni ca | idagṃ rājani rajaya |
 kilāsāṃ palītaṃ ca yat || kilāsāṃ ca palītaṃ cā | niritō nāśayā pṛṣāt |
 ā naḥ svō āśnutāṃ varṇāḥ |
 parā śvētāni pātaya || asītaṃ tē nilayānam |
 āsthānamasītaṃ tavā | 34 (10)

T.B.2.4.4.2

asikniyasyōśadhē | niritō nāśayā pṛṣāt || āsthijasyā kilāsāsyā | tanūjasyā
 ca yattvaci | kṛtyayā kṛtasyā brahmāṇā | lakṣmā śvētamānīnaśam || sarūpā
 nāmā tē mātā |
 sarūpō nāmā tē pītā | sarūpā śsyōśadhē sā |
 sarūpamidam kṛdhi || 35 (10)

T.B.2.4.4.3

śunagṃ hūvēma maghavānamindrām | asminbharē nṛtāmaṃ vājāsātau |
 śṛṇvantā-muḡramūtayē samathsū | ghnantāṃ vrtrāṇi sajīmtāṃ dhanānām
 ||
 dhūnūtha dyāṃ parvatāndāśuṣē vasū |
 ni vō vanā jihatē yāmānō bhīyā |
 kōpayātha pṛthivīm pṛśnimātarāḥ | yudhē yadūgrāḥ pṛṣātī-rayūgdhvam ||
 pravēpayanti parvatān | viviñcanti vanāspatīn | 36 (10)

T.B.2.4.4.4

prōvārata marutō durmadā iva | dēvāsaḥ sarvāyā viśā || purutrā hi sa-
 drññasi | viśō viśvā anū pṛabhu | samathsū tvā havāmahē || samathsvagni-

mavāsē | vājāyantō havāmahē | vājēṣu cītrarādhasam || samgacchadhvaḡm
samvādadhvam | sam vō manāḡmsi jānatām | 37 (10)

T.B.2.4.4.5

dēvā bhāgam yathā pūrvē | sajāmnānā upāsata || samānō mantraḡ samitiḡ
samānī | samānam manāḡ saha cīttamēṣām |
samānam kētō abhi-saḡmrābhadvam | sajñāmnēna vō haṡiṣā yajāmah ||
samānī va ākūtiḡ | samānā hrdayāni vaḡ | samānamāstu vō manāḡ |
yathā vaḡ susahāṡsati || 38 (10)

T.B.2.4.4.6

sajñāmnām naḡ svaiḡ | sajñāmnamarāṡaiḡ | sajñāmnāmasvinā yuvam |
ihāsmāsu niyacchatam || sajñāmnām mē brhaspatiḡ |
sajñāmnagḡ savitā kārāt | sajñāmnāmasvinā yuvam | iha mahyaḡ niyac-
chatam || upacchāyamiva ḡhrṡḡḡ | agānma śarmā tē vayam | 39 (10)

T.B.2.4.4.7

agnē hirānyasamdrśaḡ || adābdhēbhiḡ savitaḡ pāyubhiṡtvam | śivēbhiraḡdya
paripāhi nō gayām | hirānyajihvaḡ suvitāya navyāsē | rakṡāmākirnō aḡhaśaḡmsa
īsata || madēmadē hi nō daḡduḡ |
yūthā gavāmrjukratuḡ | samḡrbhāya purū śatā | ubhāyā haṡtyā vasū |
śiśīhi rāya ābhāra || 40 (10)

T.B.2.4.4.8

śiprin vājānām patē | śacivastavā daḡḡmsanā | ā tū nā indra bhājaya |
gōṡvaśvēṡu śubhrūṡu | saḡhasrēṡu tuvīmagha || yad-dēvā dēva hēḡānam |
dēvāsaścakrḡmā vayam | āḡityāstasmānmā yūyam | ṡtasyartēnā muñcata ||
ṡtasyartē-nāḡityāḡ | 41 (10)

T.B.2.4.4.9

yajātrā muñcatēha mā | yajñairvō yajñavāhasaḡ | āśikṡāntō na śēkima ||
mēdāsvatā yajāmānāḡ | sruḡcāṡṡyēna juhvataḡ | akāmā vō viśvē dēvāḡ |
śikṡāntō nōpā śēkima || yadi divā yadi naktām | ēnā ēnaṡyōśkārāt |
bhūtam mā tasmādbhavyāḡ ca () | 42 (10)

T.B.2.4.4.10

drupadādiva muñcatu || drupadādivēn-mūmucānaḡ | svinnāḡ snātvī malā-

diva | pūtaṃ pavitrēṇē vājyāṃ | viśvē muñcantu maināsaḥ || udvayaṃ
tamāsaṣparī | paśyantō jyōtiruttāram | dēvaṃ dēvatrā sūryāṃ | agānma
jyōtiruttamam || 43 (9)

(tava - kṛdhi - vanaspati - űjānatā - masāti - vayaṃ - bhārā - dityā - śca
- +navā ca) (A4)

|| 2.4.5 anuvākaṃ 5 - upahōmāḥ ||

T.B.2.4.5.1

vṛṣā sō agṃsuḥ pāvateḥ haṣmānth-sōmah | indrāsyā bhāga ṛtayuh śatāyuh
| sa mā vṛṣāṇam vṛṣabham kṛṇōtu |
priyaṃ viśāgṃ sarvāviraṅṃ suvirāṃ ||
kasya vṛṣā sutē sacā | niyutvān vṛṣabhō raṇat | vṛtrahā sōmapitayē ||
yastē śṛṅga vṛṣō napāt | praṇapāt kuṇḍapāyyāḥ |
nyāsmindaddhra ā manāḥ || 44 (10)

T.B.2.4.5.2

tagṃ saddhrīcīrūtayō vṛṣṇiyāni | pauggsyāni niyutaḥ saścurindrām | sa-
mudraṃ na sindhāva ukthaśuśmāḥ | urūvyacāsam gira āviśanti ||
indrāya girō anīśitasargāḥ | apaḥ prairāyanth sagārasyā buddadhnāt | yō
akṣēṇēva cakriyā śacībhiḥ | viśvaktastambhā pṛthivīmuta dyām ||
akṣōdayacchavāsā kṣāmā budhnam | vārṇavātastaviṣībhīrindrāḥ | 45 (10)

T.B.2.4.5.3

dr̥dhānyaūghnāduśamāṇā ojāḥ | avābhinatkakubhaḥ parvatānām ||
ā nō agnē sukētunā | rayiṃ viśvāyūpōṣasam |
mārḍīkaṃ dhēhi jīvasē || tvagṃ sōma mahē bhagām | tvaṃ yūnā ṛtāyatē
| dakṣam dadhāsi jīvasē || ratham yuñjatē marutaḥ śubhē saḡam |
sūrō na mītrāvaruṇā gaviṣṭiṣu | 46 (10)

T.B.2.4.5.4

rajāgṃsi citrā vi cāranti tanyavāḥ |
divaḥ sāmrajā payāsā na ukṣatam || vācagṃ su mītrāvaruṇāvīratīm |
parjanyaścitrām vādati tviṣīmatīm | abhrā vāsata marutaḥ su māyayā |

dyāṃ vārṣayata-maruṇāmārēpasāṃ ᳚

ayūkta sapta śundhyuvāḥ | sūrō rathāsya nāptryāḥ | tābhīryāti svayūktib-
hiḥ ᳚ vahiṣṭhēbhīrvīharān. yāsi tantūṃ | 47 (10)

T.B.2.4.5.5

avavyayannasītaṃ dēva vasvāḥ | davidhvatō raśmayāḥ sūryāsya | car-
mēvāvādhustamō aphsvāntaḥ ᳚ parjanyaṃ pragāyata |

divasputrāyā mīdhuṣē ᳚ | sa nō yavasāmicchatu ᳚

acchā vada tavasāṃ gīrbhirābhiḥ | stuhi parjanyaṃ namaṣā vivāsa |
kanīkradad-vṛṣabhō jīradānuḥ | rētō dadhātvośādhīṣu garbhāṃ ᳚ 48 (10)

T.B.2.4.5.6

yō garbhāmōśādhīnām | gavāṃ kṛṇōtyarvatām | parjanyaḥ puruṣīṇām ᳚

tasmā idāsyē haviḥ | juhōtā madhūmattamam |

idāṃ naḥ samyatāṃ karat ᳚ | tīrō yadāgnē śaradaṣtvāmit | śuciṃ ghṛtēna
śucāyāḥ saparyann | nāmāni ciddadhīrē yajñīyāni |

asūdayanta tanuvaḥ sujātāḥ ᳚ 49 (10)

T.B.2.4.5.7

indrāśca naḥ śunāsīrau | imaṃ yajñam mimikṣatam | garbhāṃ dhattagg
svastayē ᳚

yayōridaṃ viśvaṃ bhuvāna-māvīvēśā | yayōrānandō nihītō mahāśca |

śunāsīrāvṛtubhiḥ samvidānau | indravantau haviridaṃ juṣēthām ᳚ | ā ghā
yē agnimīndhatē | strñanti bārhīrānuṣak | yēṣāmindrō yuvā sakhā () ᳚

agna indrāśca mēdinā ᳚ |

hathō vṛtrānyāprati | yuvagṃ hi vṛtrahantāmā ᳚ | yābhyāgṃ suvarajāyan-
nagrā ēva |

yāvātasthatu-bhuvānasya maddhyē ᳚ |

pracārṣaṇī vṛṣaṇā vajrābāhū |

agnī indrā vṛtrahaṇā huvē vām ᳚ 50 (17)

(mana - indrō - gāvīṣṭīṣu - tantūṃ - garbhagṃ - sujātāḥ - sakhā sapta cā)
(A5)

᳚ 2.4.6 anuvākaṃ 6 - upahōmāḥ ᳚

T.B.2.4.6.1

uta naḥ priyā priyāsū | saptasvasā sujṣṭā | sarāsvatī stōmyā Sbhūt || imā
juhvānā yuṣmadā namōbhiḥ | prati stōmagṃ sarasvati juṣasva |
tavā śarmān priyatāmē dadhānāḥ | upāsthēyāma śaraṇam na vrḥṣam ||
trīṇi padā vicākramē | viṣṇūrgōpā adābhyaḥ |
tatō dharmāṇi dhārayanā || 51 (10)

T.B.2.4.6.2

tadāsya priyamabhi pāthō asyām | narō yatrā dēvayavō madānti | urukra-
masya sa hi bandhūrithā | viṣṇōḥ padē pāramē madhva uthsāḥ || kratvā
dā āsthu śrēṣṭhāḥ | adya tvā vanvanth surēkṇāḥ | martā ānāśa suvṛktim ||
imā brāhma brahmavāha | priyā ta ā barā.hiḥ sīdā | vīhi sūrā purōdāśam ||
52 (10)

T.B.2.4.6.3

upā naḥ sūnavō girāḥ | śrṇvantvamṛtasya yē | sumṛdīkā bhāvantu naḥ ||
adyā nō dēvā savitaḥ | prajāvāth sāvīḥ saubhāgam | parā duḥṣvapniyagm
suva || viśvāni dēvā savitaḥ |
duritāṇi parāsuva | yad-bhādram tanma āsuva || śucimarkair-brḥaspatim |
53 (10)

T.B.2.4.6.4

adhvarēṣū namasyata | anāmyōja ācākē ||
yā dhārayanta dēvā sudakṣā dakṣāpitārā | asuryāya pramāhasā || sa itkṣēti
sudhitā ōkāsi svē | tasmā idā pinvatē viśvadāni |
tasmā viśāḥ svāyamēvānamanti | yasmin brahmā rājāni pūrva ēti || sakū-
timindra sacyūtim | sacyūtim jaghanācyutim | 54 (10)

T.B.2.4.6.5

kanātkābhām na ābhārā | prayaphsyanniva sakthyaū || vinā indra mrdhō
jahi | kanīkhunadiva sāpayanā |
abhi naḥ suṣṭūtim naya || prajāpātiḥ striyām yaśāḥ | muṣkayōradadhāth
sapām | kāmāsya trptimānandam | tasyāgnē bhājayēha mā ||
mōdāḥ pramōda ānāndaḥ | 55 (10)

T.B.2.4.6.6

muṣkayōrnihitāḥ sapāḥ | srtvēva kāmāsya trpyāṇi | dakṣinānām pratigrāhē

॥ manāsaścitta-mākūtim | vācaḥ satya-māsīmahi | paśūnāgṃ rūpamannāsyā
| yaśaḥ śrīḥ śrāyatāṃ mayī ॥
yathā śhamasyā atṛpagg striyai pumān |
yathā strī tṛpyāti puḡṃsi priyē priyā | ēvaṃ bhagāsyā tṛpyāni | 56 (10)

T.B.2.4.6.7

yajñasya kāmyaḥ priyaḥ ॥ dadāmītyagnirvādati | tathēti vāyurāḥ tat | han-
tēti satyaṃ candramāḥ | ādityaḥ satyamōmiti ॥ āpastath-satyamābhārann
| yaśō yajñasya dakṣiṇām | asau mē kāmaḥ samṛddhyatām ॥ na hi
spaśamavidan-nanyamaśmāt | vaiśvānarāt pūra ētāramagnēḥ | 57 (10)

T.B.2.4.6.8

athēmamanthannamṛtamamūrāḥ | vaiśvānaram kṣētraḡjityāya dēvāḥ ॥ yēśamimē
pūrvē armāsa āsan | ayūpāḥ sadma vibhṛtā purūni |
vaiśvānara tvayā tē nuttāḥ | pṛthivī-manyāmaḡbhitaśthur-janāsaḥ ॥ pṛthivīm
mātarāṃ maḡhīm | antarikṣa-mupābruvē | bṛhaḡtimūtayē divām ॥ viśvām
bibharti pṛthivī | 58 (10)

T.B.2.4.6.9

antarikṣam vipāprathē | duhē dyaur bṛhaḡtī payāḥ ॥ na tā nāsanti na
dābhāti taskāraḥ | nainā amitrō vyathirādādharṣati | dēvāggśca yābhir
yajātē dadāti ca | jyōgittābhiḥ sacatē gōpātiḥ saḡha ॥
na tā arvā rēṇukākāḡtō aśnutē |
na sagḡ skṛtātra-mupāyanti tā abhi |
urugāyamabhāyaṃ tasya tā anū |
gāvō martyāsyā vicāranti yajvānaḥ ॥ 59 (10)

T.B.2.4.6.10

rātrī vyākhyadāyati | purutrā dēvyākṣabhiḥ | viśvā adhi śriyōśdhita ॥ upā
tē gā ivākāram | vṛṇiṣva dūhitar divaḥ | rātrī stōmaṃ na
jigyuṣi ॥ dēvīm vācāmajanayanta dēvāḥ |
tām viśvarūpāḥ paśavō vadanti |
sā nō mandreṣamūrjaṃ duhānā |
dhēnurvāgasmānupa suṣṡutaitū ॥ 60 (10)

T.B.2.4.6.11

yad vāgvadāntya-vicētanāni | rāṣṡṡrī dēvānām niṣasādā mandrā | catāśra
ūrjaṃ duduhē payāgṃsi | kvā svi dasyāḥ paramaṃ jāgāma ॥

gaurī mimāya salilāni takṣatī | ēkāpadī dvīpadī sā catuṣpadī | aṣṭāpadī
navāpadī babhūvuṣī | sahasrākṣarā paramē vyōmann ||
tasyāgṃ samudrā adhi vi kṣaranti |
tēnā jīvanti praḍiśāscatāsraḥ | 61 (10)

T.B.2.4.6.12

tataḥ kṣaratyakṣarām | tad-viśva-mupājīvati ||
indrā sūrā janayān-viśvakārmā |
maṛutvāgṃ astu gaṇavānth-sajātavān |
asya snuṣā-śvaśūrya praśiṣṭim | sapatnā vācam manāsā upāsātām ||
indraḥ sūrō atarad-rajāgṃsi | snuṣā sapatnāḥ śvaśūrōśyamāstu |
ayagṃ śatruñjayatu jarhṣāṇaḥ | ayam vājāṃ jayatu vājāsātau () || agniḥ
kṣātrabhṛdanibhṛṣṭamōjāḥ | sahasriyō dīpyatā-maprayucchann |
vibhrājāmānaḥ samidhāna ugraḥ | āntarikṣamaruhada-gandyām || 62 (14)
(dhārayān - purōḍāśam - brhaspatim - jaghanācyuti - māṇandō - bhagāsya
tṛpyā - nyagnēḥ - pṛthivī - yajvāna - ētu - praḍiśāscatāsrō - vājāsātau
catvāri ca) (A6)

|| 2.4.7 anuvākam 7 - upahōmāḥ ||

T.B.2.4.7.1

vṛṣā śyagṃśur-vṛṣabhāyā gr̥hyasē | vṛṣāśyamugrō nṛcakṣāsē |
divyaḥ kārmaṇyō hitō br̥hannāmā | vṛṣabhasya yā kakut || viṣūvān. viṣṇō
bhavatu | ayam yō māmākō vṛṣā |
athō indrā iva dēvēbhyāḥ | vibrāvītu janēbhyāḥ ||
āyūṣmantam varcāsvantam |
athō adhipatim viśām | 63 (10)

T.B.2.4.7.2

asyāḥ pṛthivyā addhyākṣam | imamindra vṛṣabham kṛṇu || yaḥ suśṛṅgāḥ
suvṛṣabhaḥ | kālyāṇō drōṇa āhitāḥ |
kāṛṣivalapragāṇēna | vṛṣabhēṇā yajāmāhē || vṛṣabhēṇa yajāmānāḥ |
akrūrēṇēva sarpiṣā | mṛdhāśca sarvā indrēṇa | pṛtānāśca jayāmasi || 64
(10)

T.B.2.4.7.3

yasyāyamr̥ṣabhō haviḥ | indrāya pariṇīyatē | jayāti śatrūmāyantām | athō
hanti pṛtanyataḥ || nṛṇāmahā praṇīrasāt | agrā udbhindatāmāsat ||
indra śuṣmām tanuvā mērayasva | nīcā viśvā abhiṭiṣṭhābhimātīḥ |
ni śṛṇīhyābādham yō nō asti |
urum nō lōkaḥ kṛṇuhi jīradānō || 65 (10)

T.B.2.4.7.4

prēhyabhiprēhi prabhārā sahasva |
mā vivēnō vi śṛṇuṣvā janēṣu |
udīditō vṛṣabha tiṣṭha śuṣmaīḥ |
indra śatrūn purō asmākā yuddhya ||
agnē jētā tvam jāya | śatrūnth sahasa ojasā |
vi śatrūn. vimṛdhō nuda || ētam tē stōmām tuvijāta viprah |
ratham na dhīrah svapā atakṣam |
yadīdāgnē prati tvam dēva haryāḥ | 66 (10)

T.B.2.4.7.5

suvārvatīrapa ēnā jayēma || yō ghṛtēnābhimānitaḥ |
indra jaitrāya jajñiṣē | sa naḥ saṁkāsu pārāya | pṛtanāsāhyēṣu ca || indrō
jigāya pṛthivīm | antarīkṣagṁ suvārmahat |
vṛtrahā pūrucētānaḥ || indrō jigāya sahasā sahāgṁsi | indrō jigāya pṛtanāni
viśvā | 67 (10)

T.B.2.4.7.6

indrō jātō vi purō rurōja | sa naḥ paraspā varivaḥ kṛṇōtu || ayam kṛtnura-
gṛbhītaḥ | viśvajī-dudbhidith-sōmah | ṛṣir viprah kāvyēna || vāyurāgrēgā
yajñaprīḥ | sākam ganmanāsā yajñam | śivō niyudbhiḥ śivābhiḥ || vāyō
śukrō āyāmi tē | madhvō agram diviṣṭiṣu | 68 (10)

T.B.2.4.7.7

āyā hi sōmapītayē | svāruhō dēva niyutvātā ||
īmamindra varddhaya kṣatriyāṇām | ayam viśam viśpatirastu rājā | asmā
indra mahi varcāgṁsi dhēhi | avarcasam kṛṇuhi śatrūmasya || īmamābhajā
grāmē asvēṣu goṣu | niramum bhajā yōsmitrō asya | varṣmān kṣatrasyā
kakubhi śrayasva | tatō na ugrō vibhājā vasūni || 69(10)

T.B.2.4.7.8

asmē dyāvāpṛthivī bhūri vāmam | sam dūhāthām gharmadughēva dhēnuḥ
| ayagm rājā priya indrāsya bhūyāt | priyō gavāmōṣādhinā-mutāpām ||
yunajmi ta uttarāvanta-mindrām | yēna jayāsi na parājayāsi | sa tvā
skarēkavṛṣabhagg svānām | athō rājannuttamaṁ mānavānām ||
uttarastvamadhāre tē sapatnāḥ | ēkāvṛṣā indrāsakhā jigīvān | 70 (10)

T.B.2.4.7.9

viśvā āśāḥ pṛtānāḥ sajanyañjayann | abhiṣṭha śatrūyataḥ sāhasva || tub-
hyām bharanti kṣitayō yaviṣṭha | balimāgnē anti ta ōta dūrāt |
ā bhandiṣṭhasya sumatiṁ cikiddhi | bṛhattē agnē mahi sarmā bhādam ||
yō dēhyō anāmayadvadhasnaiḥ |
yō aryāpatnī-ruṣasāścakārā |
sa nīruddhyā nahuṣō yāhvō agniḥ |
viśāścakrē balihṛtaḥ sahōbhiḥ || 71 (10)

T.B.2.4.7.10

pra sadyō agnē atyaṣyanyān | āviryasmai cārutarō babhūthā | idēnyō
vapuṣyō vibhāvā | priyō viśamatithir-mānūṣiṇām ||
brahmā jyēṣṭhā vīryā sambhṛtāni |
brahmāgrē jyēṣṭham divamātātāna |
ṛtasyā brahmā prathamōta jājñē |
tēnārhati brahmāṇā sparddhitum kaḥ ||
brahma sruco ghṛtavātīḥ | brahmāṇā svarāvō mitāḥ | 72 (10)

T.B.2.4.7.11

brahmā yajñasya tantāvaḥ |
ṛtvijō yē haviṣkṛtāḥ ||
śṛṅgānīvēcchr̥ṅgiṇāgm̐ samdādr̥śrīrē | caṣālāvantaḥ svarāvaḥ pṛthivyām |
tē dēvāsaḥ svarāvastasthivāgmsāḥ |
namaḥ sakhībhyaḥ sannānmā Svāgāta ||
abhībūragnirātarad-rajāgmsi |
sprdhō vihatya pṛtānā abhiśrīḥ |
juṣānō ma āhūtiṁ mā mahiṣṭa |
hatvā sapatnān. varivaskarannaḥ () ||
īśānam tvā bhuvānānā-mabhiśriyām | staumyāgna urukṛtagm̐ suvirām |
hāvīr juṣānaḥ sapatnāgm̐ abhibhūrāsi |
jahi śatrūgm̐rapa mṛdhō nudasva || 73 (14)

(viśāṃ - jāyāmasi - jīradānō - haryā - viśvā - diviṣṭiṣu - vasūni - jigīvānth
- sahōbhir - miṭā - nā ścatvāri ca) (A7)

॥ 2.4.8 anuvākaṃ 8 - upahōmāḥ ॥

T.B.2.4.8.1

sa prātṇavannaviyasā | agnē dyumnēnā samyatā | bṛhat tatantha bhānunā
॥ navam nu stōmāmagṇayē | divaḥ śyēnāyā jījanam |
vasōḥ kuvidvanāti naḥ ॥ svāruhā yasya śriyō dṛśē | rayirvīravātō yathā |
agrē yajñasya cētataḥ ॥ adābhyaḥ pura ētā | 74 (10)

T.B.2.4.8.2

agnirviśāṃ mānuṣiṇām | tūrṇī rathaḥ sadā navāḥ ॥ navagṃ sōmāya vājine
| ājyam payāsōṣjani | juṣṭagṃ śucitamam vasū ॥ navagṃ sōma juṣasva
naḥ | pīyūśasyēha tṛpṇuhi | yastē bhāga r̥tāvayam ॥
navāsya sōma tē vayam | ā sūmatim vṛṇīmahē | 75 (10)

T.B.2.4.8.3

sa nō rāsva sahasriṇāḥ ॥ navagṃ havirjuṣasva naḥ | r̥tubhiḥ sōma bhūtā-
mam | tadāṅga pratiharya naḥ | rājanāth sōma svastayē ॥ navagṃ stōmam
navagṃ haviḥ | indrāgnibhyām nivēdaya | tajjūṣētāgṃ sacētasā ॥ śuciṃ
nu stōmam navājātamaḍya | indrāgnī vṛtrahaṇā juṣēthām | 76 (10)

T.B.2.4.8.4

ubhā hi vāgṃ suhavā jōhāvīmi | tā vājagṃ sadya úsatē dhēsthā ॥ ag-
nirindrō navāsya naḥ | āsya havyasya tṛpyatām | iha dēvau sahasriṇāu ॥
yajñam na ā hi gacchātām |
vasūmantagṃ suvarvidām | āsya havyasya tṛpyatām | agnirindrō navāsya
naḥ ॥
viśvān dēvāgg stārpayata | 77 (10)

T.B.2.4.8.5

haviṣōṣsya navāsya naḥ | suvarvidō hi jājñirē ॥
ēdam barhiḥ suṣṭarimā navēna |

ayam yajñō yajāmānasya bhāgaḥ ।

ayam bābhūva bhuvānasya garbhāḥ । visvė dēvā idamadyāgamiṣṭhāḥ ॥
imē nu dyāvāpṛthivī samīciḥ । tanvānē yajñam pūrupēśasam dhiyā ।
āśmaī pṛñitāṃ bhuvānāni visvā ।
prajām puṣṭimamṛtam navēna ॥ 78 (10)

T.B.2.4.8.6

imē dhēnū amṛtam yē duhātē ।

payāsva-tyuttarāmētu puṣṭiḥ ।

imam yajñam juṣamānē navēna ।

samīciḥ dyāvāpṛthivī ghṛtāciḥ ॥

yaviṣṭhō havyāvāhānaḥ । citrabhānur-ghṛtāsūtiḥ । navājātō virōcasē । agnē
tattē mahitvanam ॥

tvamāgnē dēvatābhyaḥ । bhāgē dēva na mīyasē । 79 (10)

T.B.2.4.8.7

sa ēnā vidvān. yāksyasi । navagḡ stōmāṃ juṣasva naḥ ॥ agniḥ prāthamaḥ
prāśnātu । sa hi vēda yathā haviḥ । śivā asmabhya-mōśadhīḥ । kṛñōtū
viśvacārṣaṇiḥ ॥

bhadrānaḥ śrēyaḥ samānaiṣṭa dēvāḥ । tvayāśvasēna samāśimahi tvā ।

sa nō mayōbhūḥ pitō āviśasva ।

śam tōkāyā tanuvē syōnaḥ () ॥

ētamu tyam madhūnā samyūtam yavām ।

sarāsvatyā adhimanāvācarkṛṣuḥ ।

indrā āsīth sīrāpatiḥ śatakṛātuḥ ।

kīnāśā āsan marutāḥ sudānavaḥ ॥ 80 (14)

(pura ētā - vṛñimahē - juṣēthām-tarpaya-tāmṛtam navēna-mīyasē-syōna
ścatvāri ca) (A8)

PrapATaka kOrvai with starting words of 1 to 8 anuvAkams :-

(juṣṭa - ścakṣuṣō - juṣṭi narō - naktam jātā - vṛṣā sa - uta nō - vṛṣāśsyagmṣuḥ
- sa prātnavadaṣṭau)

kOrvai with starting words of 1, 11, 21 series of :-

(juṣṭō - manyur bhagō - juṣṭi narō - harivarpasam girah - śiprin vājānā -
muta nō - yad vāgvadānti - visvā āśā asītiḥ)

first and last word - 2nd aShTakam 3rd prapATakam :-

(juṣṭāḥ - sudānāvāḥ)

॥ hariḥ ōṃ ।

॥ kṛṣṇa yajurvēdīya taittirīya brāhmaṇē dvitīyāṣṭakē caturthaḥ prapāṭhakaḥ
samāptaḥ ॥

Appendix

T.B.2.4.3.10

ēṣa brahmā[1]

ēṣa brahmā ya ṛtviyāḥ । indrō nāmā śrutō gaṇē ॥

(Appearing in TB 3-7-9-5)